

Kronika (poszerzona) przemian w Chinach w latach 1973–2011

1973

- 22.02 Deng Xiaoping, były sekretarz generalny KPCh, powrócił do Pekinu z zesłania w prowincji Jiangxi, wezwany przez premiera Zhou Enlaia, pełniącego ten urząd nieprzerwanie od chwili utworzenia Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) w 1949 r. Zgodę na jego powrót do władzy wydał Mao Zedong – wciąż decydujący o losach Chin i nominacjach dostojników. Podczas rewolucji kulturalnej ogłoszono Denga „drugą osobistością w państwie kroczącą drogą kapitalistyczną” (po prezydencie Liu Shaoqi). Chorujący na raka Zhou Enlai chciał go jednak mieć jako swego głównego pomocnika i pierwszego zastępcę w administrowaniu państwem. Było to kolejnym krokiem w faktycznej rehabilitacji starych kadr partyjnych, które były prześladowane w okresie rewolucji kulturalnej przez frakcję radykalnych maoistów pod wodzą Jiang Qing, żonę Mao. Zaciekle zwalczali oni pomysł powierzenia Dengowi tak ważnego stanowiska, lecz musieli ustąpić wobec decyzji Mao, który uznawał jego kompetencje administracyjne.
- 12.04 Na bankiecie wydanym przez premiera Zhou Enlaia na cześć Księcia Sihanouka, głowy państwa Kambodży, Deng Xiaoping, jako I wicepremier, po raz pierwszy pokazał się publicznie dyplomatom i dziennikarzom. Stało się to wielką sensacją międzynarodową.
- 7.08 W partyjnym dzienniku „Renmin Ribao” ukazał się artykuł Yang Rongguo, dość znanego historyka filozofii, noszący znamienny tytuł: *Konfucjusz jako myśliciel uparcie broniący zachowania ustroju niewolniczego*. Przedstawiał on konfucjanizm jak ideologię reakcyjną, sankcjonującą ustrój niewolniczy, a jako teorię rewolucyjną opisywał legizm, inną z klasycznych doktryn społeczno-politycznych. Można ją określić jako „teorię despotii doskonałej” - całkowitego zniewolenia społeczeństwa dla stworzenia silnego państwa, które prowadzi nieustanne wojny i ma charakter militarystyczny. Konfucjanizm postulował natomiast wartości moralne, edukację, humanizm i dbanie o dobro ludu, a potępiał wojny i podboje. Artykuł ten rozpoczął nową ideologiczną „kampanię krytyki Konfucjusza i Lin Piao” (marszałka, byłego zastępcy i następcy Mao). Jak podawano, zginął on w 1971 r. w tajemniczej katastrofie lotniczej w Mongolii, podczas rzekomej ucieczki do ZSRR, po wykryciu jego spisku na życie Mao. Kampania ta – zaakceptowana przez Mao – miała bronić ducha i decyzji rewolucji kulturalnej, ale w sposób dość widoczny skierowana była również przeciwko premierowi Zhou Enlaiowi oraz jego polityce odbudowy państwa i gospodarki po ekscesach rewolucji kulturalnej. Mao uznawał wprawdzie Jiang Qing oraz jej frakcję za „nazbyt lewicowych”, ale premiera Zhou i jego współpracowników oceniał z kolei jako „nazbyt prawicowych”, chociaż doceniał ich kompetencję. Manipulując obiema frakcjami zachowywał pozycję najwyższego arbitra.
- 24-28.08 Obraduje X Zjazd KPCh, który miał znormalizować sytuację w partii w ramach pewnego kompromisu politycznego (poprzedni zjazd odbył się w 1969 r.). Referat polityczny o stanie kraju przedstawił Zhou Enlai. Referat o poprawkach

w statucie partii zaprezentował Wang Hongwen – nowa gwiazda radykalnych maoistów, a projekt nowej konstytucji państwa przedstawił Zhang Chunqiao, inny członek „bandy czworga”. Jednak Deng Xiaoping i kilku innych starych działaczy partii znowu zostało wybranych do Komitetu Centralnego KPCh. Pierwsze zebranie plenarne nowego KC wybrało ponownie Mao na przewodniczącego partii, a na jego zastępców Zhou Enlaia, starego marszałka Ye Jianyinga, Kang Shenga – potężnego szefa tajnych służb i przyjaciela Jiang Qing, oraz Wang Hongwena, w którym radykałowie chcą widzieć nawet następcę Mao. Ostatnim z wiceprzewodniczących wybrano gen. Li Deshenga, uchodzącego za umiarkowanego.

14.12 Mao Zedong zaproponował na posiedzeniu kierownictwa włączenie Denga do składu Biura Politycznego KPCh oraz do Komisji Wojskowej KPCh sprawującej kontrolę nad armią. W rezultacie Deng uzyskał tak wielką władzę, jakiej nie posiadał nigdy wcześniej: jako zastępca Zhou Enlaia kierował rządem i administracją państwa, a jako zastępca Ye Jianyinga – armią, podczas gdy KPCh pozostawała pod wpływami maoistowskich radykałów.

XII Na jednym z posiedzeń Biura Politycznego Zhou Enlai został zmuszony do przeprowadzenia samokrytyki. Zarzucano mu likwidowanie rezultatów rewolucji kulturalnej i budowanie nazbyt bliskich związków Chin z USA (zapoczątkowanych w 1971 r. tajną wizytą H. Kissingera w Pekinie i rozmowami z Mao i Zhou). Wykorzystano jego pogarszający się stan zdrowia do umieszczenia go w szpitalu i ograniczenia jego funkcji rządowych (choć zachował stanowisko premiera). Zastępował go odtąd Deng Xiaoping, a Zhou pojawiał się publicznie jedynie z rzadka.

1974

18.01 Mao zaaprobował, na wniosek Jiang Qing, rozpoczęcie w skali całego kraju kampanii ideologicznej krytyki Konfucjusza i Lin Biao. Przy jej pomocy radykałowie hamowali krytykę rewolucji kulturalnej i następującą stopniowo rehabilitację starych kadr partyjnych oraz państwowych, jak też bardziej pragmatyczne posunięcia w polityce. Kampania ta spowodowała wiele zamieszania na szczeblu centralnym i lokalnym paraliżując przeprowadzaną po rewolucji kulturalnej częściową normalizację.

31.01 Zwołane przez Zhou Enlaia posiedzenie Biura Politycznego postanowiło powstrzymać agitację polityczną w armii i w fabrykach, co miało poważnie ograniczyć kampanię radykałów. Kroki te zostały zaakceptowane przez Mao, który polecił także zakazać dystrybucji wielu materiałów przygotowanych przez radykałów Jiang Qing.

26.03 Biuro Polityczne, za aprobatą Mao, zdecydowało, że Deng Xiaoping pojedzie do Nowego Jorku na czele delegacji chińskiej na VI nadzwyczajną sesję Zgromadzenia Ogólnego ONZ. Oznaczało to początek nowej, aktywnej polityki międzynarodowej Chin po latach samoizolacji spowodowanej przez rewolucję kulturalną. Podczas wystąpienia w ONZ 10 kwietnia przedstawił koncepcję Mao podziału świata na „trzy światy” (dwa walczące ze sobą supermocarstwa, kraje

rozwinęte i kraje rozwijające się, do których zaliczał Chiny). Koncepcja ta ograniczała faktycznie rozwijającą się współpracę chińsko-amerykańską promowaną przez Zhou Enlaia. W Nowym Jorku odbył wiele rozmów z politykami z różnych państw, w tym z H. Kissingerem. W drodze powrotnej do Pekinu zatrzymał się w Paryżu, gdzie kiedyś studiował.

1975

13-17.01. W Pekinie odbyło się pierwsze od 9 lat posiedzenie Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych (OZPL) 4. kadencji. Zamknęło ono okres chaosu związany z rewolucją kulturalną. Przyjęto na nim nową konstytucję, sankcjonującą niektóre zdobycze rewolucji kulturalnej (jak prawo do manifestacji, wywieszania gazetek wielkich hieroglifów krytykujących władzę, itp.). Schorowany 82-letni Mao Zedong, przewodniczący Komunistycznej Partii Chin (KPCh) starał się utrzymać zwalczające się frakcje w szachu, rozdzielając władzę pomiędzy I wicepremierem Deng Xiaopingiem a grupą Jiang Qing, zwaną później „bandą czworga”. Jednocześnie popierał niezależnego od obu frakcji Hua Guofenga (polityka z Hunanu, od 1973 r. członka Komitetu Centralnego KPCh). W toku sesji Zhou Enlai, ogłosił – przygotowany razem z Dengiem – program „Czterech Modernizacji” (modernizacji przemysłu, rolnictwa, obronności, nauki i techniki) zaaprobowany przez Mao, choć nie bez oporów. Pierwszą wersję tego programu Zhou Enlai przedstawił jeszcze w 1964 r., lecz jego realizację zahamowała na kilkanaście lat rewolucja kulturalna. Zgodnie ze zaktualizowanym programem pod koniec XX w. Chiny miały stać się jedną z potęg gospodarczych świata. Zawarte w nim wezwanie do reform ekonomicznych było sprzeczne z programem walk ideologicznych i walki klasowej lansowanym wcześniej przez maoistowskich radykałów i samego Mao. Grupa Jiang Qing ostro skrytykowała program Zhou, nazywając go „trującym chwastem”. Program ten witają jednak z uznaniem terenowi działacze gospodarczy.

Luty W wyniku sprzecznych wytycznych i zahamowań procesów normalizacji chaos w kraju narasta. M.in. zostają sparaliżowane główne linie kolejowe Chin północnych oraz wiele ważnych stacji rozrządowych w Chinach centralnych, co paraliżuje główne linie kraju (Tianjin-Bengpu, Pekin-Kanton, Lianyungang-Lanzhou, Zhejiang-Jiangxi). Kontrolę nad nimi próbują przejmować kolejarze, w tym tworzone przez nich pierwsze buntownicze związki zawodowe i inne inspirowane przez maoistowskich radykałów. Wybuchają strajki i dochodzi nawet do walk z siłami porządku. Deng organizuje kampanię rządową przywracania ładu na kolejach, a następnie także w przemyśle. Ograniczone represje łączy z przyciąganiem aktywistów do zarządzania i reorganizacją przedsiębiorstw państwowych. Przywraca się normy racjonalnej organizacji i fachowości, a ogranicza rolę politycznych krzykaczy. Deng zwalcza tzw. frakcyjność, co odnosiło się do wszelkich form nowych organizacji pracowniczych z rozmaitych inspiracji, zwłaszcza „lewicowych”. Oznacza to otwartą konfrontację z maoistowskimi radykałami.

16.12 Umiera Kang Sheng od dziesięcioleci wszechwładny szef służb specjalnych i jeden z architektów rewolucji kulturalnej. Kierownictwo służb z nadania Mao przejmuje Hua Guofeng.

1976

- 08.01. W wieku 78 lat zmarł premier Zhou Enlai. Dominujący wówczas w polityce radykałowie zakazali żałoby narodowej, organizowania jakichkolwiek imprez ku jego pamięci, a nawet wywieszania jego portretów i noszenia opasek żałobnych przez ludzi. Narzucili też bardzo skromny program uroczystości pogrzebowych, które miały się odbyć tylko dla wąskiego kręgu wysokich dostojników państwowych w zamkniętej dla publiczności części byłego pałacu cesarskiego. Nie całkiem to się udało. Rozwinął się masowy ruch składania przez zwykłych ludzi, delegacje fabryk oraz różnych instytucji hołdu zmarłemu premierowi na Placu Tian'anmen. Składano tysiące wieńców, z odpowiednimi inskrypcjami (w nocy usuwano je). Władze musiały zgodzić się na oficjalne oddanie czci jego pamięci w gmachu parlamentu (główną mowę pogrzebową – zatwierdzoną przez Biuro Polityczne – wygłosił Deng Xiaoping, a sytuację udało się opanować dopiero po kilku dniach. Był to pierwszy tak masowy ruch publicznie manifestujący niechęć do maoistowskich radykałów, a pośrednio krytyczne nastroje nawet wobec samego Mao. Zaczął się za to rodzić kult Zhou Enlaia, jako przywódcy dbającego o lud i państwo, przeciwstawianego Mao, który – jak twierdzono – poświęca interesy Chin i ludzi dla mrzonek rewolucji światowej. Przewiezenie trumny Zhou Enlaia przez miasto do krematorium (11.01) z operacji właściwie technicznej przekształciło się w masową manifestację ludności żegnającej na ulicach przejeżdżającą trumnę. Po kremacji żona premiera rozsypała jego prochy z samolotu „nad ziemią i rzekami Chin”.
- 7.02. Nowym premierem – z woli Mao – został Hua Guofeng, jego krajan i umiarkowany maoista. Była to poważna porażka Jiang Qing, która chciała objąć tę funkcję. „Banda czworga” wykorzystała śmierć Zhou do zmasowanej nagonki prasowej na niego i Deng Xiaopinga próbującego kontynuować bardziej liczącą się z realiami linię Zhou..
- 4-5.04. W związku z tradycyjnym świętem Qingming – pamięci o zmarłych i czyszczenia ich grobów, na placu Tian'anmen doszło ponownie do wielkich manifestacji ku czci niedawno zmarłego Zhou Enlaia. Trwały one przez kilka dni i brało w nich udział koło miliona ludzi. Po raz pierwszy w ChRL doszło do masowych wystąpień ludności z żądaniem porzucenia polityki „budowania komunizmu” i „walki klasowej” wysuwanych przez Mao Zedonga, a żądaniemi prowadzenia „polityki narodowej”: dbania o państwo i dobro ludu. Doszło do dewastacji i podpalenia pobliskiej stołecznej komendy policji i splądrowania kilku innych gmachów, w tym jednego z gmachów MSW. Władze z trudem stłumiły ten ruch. Wrzenie jednak narastało nadal w kraju.
- 7.04. Na posiedzeniu Biura Politycznego KC KPCh zarzucono Deng Xiaopingowi, że był inspiratorem tych „kontrewolucyjnych zamieszek”. Został ponownie poddany krytyce i usunięty z zajmowanych stanowisk (w praktyce zamknięto go w areszcie domowym).
- 28.07 Trzęsienie ziemi w Tangshan. Uznawane jest za najtragiczniejsze trzęsienie w czasach nowożytnych – oficjalne dane władz chińskich mówią o blisko ćwierć miliona ofiar, choć niektóre źródła szacują ich liczbę na trzykrotnie

większą. W Chinach północnych, nawet w Pekinie, ludność koczuje na ulicach w tymczasowych szałasach i lichych lepiankach, bojąc się mieszkać w nowoczesnych domach, z których wiele popękało. Władze z trudem sobie radzą z sytuacją.

6.07. Umiera Zhu De, legendarny wódz wojsk komunistycznych z okresu II wojny światowej i przez wiele lat Minister Obrony ChRL. Jeden po drugim odchodzą twórcy ChRL.

09.09. Ogłoszono śmierć Mao Zedonga. Zwłoki jego wystawiono w gmachu parlamentu (OZPL). Przez kilka dni przesuwaly się przed nimi tłumy ludzi. Kierownictwo partii i państwa ogłosiło, że zostanie zbudowane mauzoleum Mao na Placu Tian'anmen, a zabalsamowane zwłoki Mao zostaną tam wystawione. Nowym przewodniczącym KC KPCh został Hua Guofeng, rzekomo wyznaczony przez Mao..

6-7.10 Po uroczystościach pogrzebowych jednostka wojskowa zapewniająca bezpieczeństwo najwyższym władzom, w nocy aresztuje radykałów z najwyższych władz – tzw. członków „bandy czworga”, włącznie z Jiang Qing. Swoisty zamach stanu przeprowadził Wang Dongxing, poprzednio kierujący całą administracją KC i członek BP, jeden z najbardziej zaufanych ludzi Mao, w porozumieniu z Ye Jianyingiem, starym weteranem komunistycznym, wówczas wiceprzewodniczącym KC KPCh i Wiceprzewodniczącym Komisji Wojskowej KC KPCh oraz Ministrem Obrony Narodowej. Gdy wieści o tym rozchodzą się, na ulice chińskich miast spontanicznie wychodzą tłumy, dając wyraz swojej radości. Niepewność panuje za to w licznych gabinetach władz partyjnych, gdyż nieuchronna jest czystka wielu popleczników radykalnych maoistów.

1977

16–21.07. Na III Plenum KC KPCh 10. kadencji dokonano oficjalnej rehabilitacji Deng Xiaopinga. Przywrócono mu wszystkie stanowiska, z których uprzednio został usunięty, w tym wicepremiera ChRL i wiceprzewodniczącego KC KPCh. Decyzje plenum otworzyły drogę do masowych rehabilitacji osób represjonowanych podczas kampanii przeciwko prawicowcom z lat 50., wielkiego skoku i rewolucji kulturalnej.

12-18.08 W Pekinie odbył się XI Zjazd KPCh, podczas którego Hua Guofeng pochwalił zasadnicze założenia rewolucji kulturalnej i zaproponował model gospodarczy wzorowany na tym sprzed wielkiego skoku. Referat Hua nie spotkał się jednak z aplauzem zrehabilitowanych właśnie delegatów represjonowanych podczas rewolucji kulturalnej.

9.09 W pierwszą rocznicę śmierci Mao otwarto jego mauzoleum na Placu Tian'anmen. Wcześniej, w marcu tegoż roku ukazał się V tom dzieł wybranych Mao – prac po 1949 r., opracowany pod kierunkiem Hua Guofenga, występującego jako jego dziedzic i kontynuator jego nauk.

- Grudzień Odbyły się pierwsze od wielu lat egzaminy wstępne na uczelnie wyższe (z pośród 5,7 mln kandydatów przyjęto na studia 230.000, w tym wielu zesłańców i skazanych na reedukację). Zaczęło się odradzać życie akademickie i kulturalne. Pierwszym dziełem literatury obcej, które ukazało się w przekładzie chińskim była przypadkiem III część „Dziadów” A. Mickiewicza (w dawniej dokonanym przekładzie znanej polonistki, prof. Li Yujun). Można też przypomnieć, że ostatnim zachodnim kompozytorem zakazanym podczas tej rewolucji był. F. Chopin.
- 1978
- 18–23.02 Na II Plenum KC KPCh 11. kadencji przewagę zdobyli zwolennicy odejścia od polityki rewolucji kulturalnej, co zapoczątkowało rozmaite zmiany polityczne i kadrowe.
- 5.03 OZPL uchwała nową konstytucję, która cofa większość „rewolucyjnych” poprawek wprowadzonych w maoistowskiej konstytucji z 1975 roku. Wpisano natomiast planowanie rodziny jako zadanie państwa, a także prawo oraz obowiązek obywateli (prace tego typu zaczęto jeszcze w 1973 r., za życia Mao, po latach promowania rozrodczości).
- 8.03 Deng Xiaoping został wybrany przewodniczącym Ludowej Politycznej Konferencji Konsultatywnej Chin (odgrywa rolę zbliżoną do wyższej izby parlamentu, np. polskiego senatu).
- 27.04–6.06 Seria narad dowódców wojskowych. W ich trakcie wojsko jednoznacznie popiera nowy kurs reform. Deng Xiaoping zyskuje kluczowego sojusznika dla rozprawy z maoistami wciąż dominującymi w aparacie partyjnym. Ye Jianying, minister obrony narodowej jest także wiceprzewodniczącym KC KPCh i faktycznie pełni rolę głowy państwa.
- 12.08. ChRL i Japonia podpisują w Pekinie traktat przyjaźni i pokoju. Zamyka to formalnie trudny okres japońskiej inwazji na Chiny, ich okupacji oraz wojny oporu.
- 24.11 We wsi Xiaogang, w prowincji Anhui, osiemnaście rodzin chłopskich z małej brygady produkcyjnej, rozparcelowało między siebie ziemię należącą do komuny dla „gospodarowania rodzinnego” i zobowiązało się do wzajemnej pomocy, by zapewnić byt rodzinom osób aresztowanych za ten akt nieposłuszeństwa. Chłopów nie spotkały jednak żadne represje, w związku z tym następne wsie w okolicy poszły wkrótce ich śladem. Próby różnego reformowania komun, czasem likwidujące ich podstawowe zasady, jak podzielenie ziemi komuny między rodziny, które samodzielnie odtąd gospodarują, są podejmowane w wielu miejscach, poza prowincją Anhui, także w prowincjach Hunan, Shandong, Guizhou, a w stosunku do nowo uprawnionych ziem – w Jiangxi. Na dużą skalę prowadzi reformy rolnictwa Zhao Ziyang, sekretarz partii prowincji Sichuan. Zaczynają się gorące debaty w kierownictwie partii i państwa: co robić dalej z komunami.

- 5.12 Na „Ścianie Demokracji” w pekińskiej Alei Xidan pojawiło się słynne *dazibao* [gazetki wielkich hieroglifów] Wei Jingshenga (późniejszego dysydenta) o potrzebie „piątej modernizacji”, czyli demokratyzacji (obok „czterech” ogłoszonych przez Zhou Enlaia). Już od października pojawiały się na niej *dazibao* atakujące Hua Guofenga i potępiające błędy samego Mao Zedonga. Przy nich zbierają się tłumy. Niektóre *dazibao* przywożą ludźmi spoza Pekinu, przybywają też chłopcy z podstołecznych gmin. Tworzą się swoiste kluby i grupy dyskusyjne. Rozprowadzane są tam nielegalnie publikowane czasopisma i inne druki. Podobne Ściany Demokracji pojawiają się też w innych miastach. Władze na razie tolerują to.
- 18-22.12 Historyczne III Plenum KC KPCh zakończyło się zdecydowanym zwycięstwem Deng Xiaopinga. Przyjęto zaproponowany przez niego kurs, w którym położono nacisk na reformy gospodarcze i otwarcie Chin na świat (po latach niemal zupełnej samizolacji). Odrzucono maoistowską koncepcję „kontynuowania walki klasowej” będącej podstawą represji i organizowanie masowych kampanii. Postanowiono odbudować „socjalistyczny system prawny” zlikwidowany w okresie wielkiego skoku. Formalnie utrzymano system komun ludowych na wsi i potępiono dzielenie ziem komunistycznych między rodziny chłopskie, ale zaaprobowano eksperymentowanie z ich głębokimi reformami i rozpoczęto dyskusje nad nimi. Postanowiono zrehabilitować działaczy potępionych w okresie rewolucji kulturalnej, a nawet z okresów wcześniejszych i zwolnić z więzień i zesłania tysiące skazanych „prawicowców”. Polityka dotychczasowego premiera Hua Guofenga poddana została krytyce. W następnym dniu ogłoszono uroczyste rehabilitacje czołowych działaczy KPCh, represjonowanych podczas rewolucji kulturalnej, m.in. marszałka Peng Dehuia (24.12) i b. burmistrza Pekinu Peng Zhena (29.12). Zaczynają się procesy publiczne byłych przywódców Czerwonej Gwardii z okresu „rewolucji kulturalnej” za ich zbrodnie, niektórzy otrzymują wyroki śmierci. Otwarcie można już mówić o prześladowaniach i cierpieniach w minionym okresie.
- 16-27.12 Formalnie przywrócono zlikwidowaną wcześniej prokuraturę (w związku ze stosowaniem „sprawiedliwości rewolucyjnej”). Dokonano tego na VII Roboczej Konferencji Ludowej Prokuratury ChRL zwołanej w Pekinie.
- 1979
- 01.01 Nawiązanie stosunków dyplomatycznych między ChRL a USA. USA uznały rząd ChRL za jedyny legalny rząd Chin, a zerwały stosunki z rządem Republiki Chińskiej rezydującym od 1949 r. na Tajwanie. Waszyngton zapowiedział jednak „utrzymywanie kulturalnych, komercyjnych i innych nieoficjalnych stosunków z ludnością Tajwanu.” Rząd USA „przyjął do wiadomości stanowisko chińskie, że istnieją tylko jedno Chiny i Tajwan jest częścią Chin.” W konsekwencji USA unieważniły układ o wzajemnej obronie z 1954 roku, chociaż nadal dostarczały broni władzom tej wyspy..
- 27.01 W „Dzienniku Ludowym” – organie partii – ukazał się obszerny artykuł redakcyjny *Należy przywiązywać wielkie znaczenie do pracy nad planowaniem rodziny*. Po raz pierwszy ogłoszono w nim zasadę: jedna rodzina – jedno

dziecko. Postawiono tam cel: ograniczyć przyrost naturalny dla przyspieszenia wzrostu poziomu życia, na koniec XX w. Chiny powinny mieć tylko 1 miliard 200 mln mieszkańców. Wyłączono jedynie z tych regulacji mniejszości narodowe. W Chinach, gdzie liczne potomstwo było bardzo cenione, ta nowa polityka budzi duże opory.

- 29.01-4.02 Wicepremier Deng Xiaoping, jako pierwszy w historii przywódca ChRL, złożył wizytę w USA, m.in. spotkał się z prezydentem Jimmym Carterem. Omawia z nim wspólne zwalczanie wpływów Moskwy traktowanej jako wspólny przeciwnik.
- 12.02 Ye Jianying, przewodniczący Stałego Komitetu OZPL (chińskiego parlamentu) udzielił wywiadu Agencji Xinhua. Padły w nim stwierdzenia niesłyszane od dziesięcioleci o potrzebie przywrócenia porządku prawnego, odbudowy instytucji sądów i ich niezależności od administracji, o podleganiu wszystkich tak samo normom prawa, bez względu na zajmowane stanowiska, włącznie z przywódcami państwa, o stosowaniu go w sposób bezosobowy i konieczności jego stabilności. W tym samym miesiącu ogłoszono regulamin dotyczący aresztowania i uwięzienia, co oficjalnie kładło kres istniejącemu w tej sferze bezprawiu i uznaniowym decyzjom sekretarzy partyjnych oraz zwierzchników administracji.
- 17.02 W reakcji na inwazję Wietnamu na Kambodżę i obalenie tam zbrodniczego reżimu Pol Pota, jak też na incydenty w spornej chińsko-wietnamskiej strefie granicznej oraz wypędzanie Chińczyków od pokoleń mieszkających w Wietnamie, Chiny podejmują zbrojne „uderzenie odwetowe” na Wietnam. Po miesiącu, wobec impasu działań wojennych i międzynarodowych protestów, Chińczycy wycofują się. Wietnam występuje w tym konflikcie jako „forpoczta Moskwy” i jej główny sojusznik w Azji, jednak ZSRR najwyraźniej nie chciał eskalacji konfliktu z Chinami.
- 29.03 Za coraz ostrzejszą krytykę Deng Xiaopinga i atakowanie Mao Zedonga aresztowany został Wei Jingsheng – jeden z najbardziej znanych dysydentów; 16.10 został skazany na 15 lat więzienia. Ostatecznie – w wyniku nacisków Zachodu – zwolniono go w 1993 r., a w 1997 r. wydalono z kraju. (Obecnie mieszka w USA i nie prowadzi działalności politycznej). Władze pokazują wyraźnie, że są pewne granice publicznych krytyk, jakich przekraczać nie wolno.
- 30.03 Deng Xiaoping wygłasza na naradzie o zasadach teoretycznej pracy partii przemówienie na temat respektowania „czterech podstawowych zasad” (zakaz podważania systemu socjalistycznego, dyktatury proletariatu, kierownictwa KPCh, a także marksizmu oraz myśli Mao Zedonga jako zbiorowej mądrości partii, jaką należy nadal rozwijać). Była to reakcja na rozwijające się debaty i coraz bardziej otwarte krytyki dotychczasowej polityki przy pekińskim Murze Demokracji oraz podobnych miejscach w prowincjach.
- 1.07. OZPL przyjął ustawę o chińsko-zagranicznych spółkach *joint ventures* niezbędną dla inwestycji zagranicznych. Na tej samej sesji przyjęto kilka fundamentalnych dokumentów prawnych o sądach powszechnych i

prokuraturze (co umożliwiło ich odbudowę po latach rewolucyjnego chaosu), a także nowy Kodeks Karny oraz normy proceduralne wymiaru sprawiedliwości. We wrześniu przywrócono Ministerstwo Sprawiedliwości (zlikwidowane w 1959 r.), a później także wydziały prawa na ważniejszych wyższych uczelniach (także zlikwidowane wraz z odrzuceniem prawa w systemie maoistowskim).

7.07. ChRL i USA podpisują porozumienie o stosunkach handlowych, w którym wzajemnie przyznają sobie klauzulę największego uprzywilejowania (KNU).

19.07. Początki praktycznego otwarcia Chin na świat i reform gospodarczych. Zgodnie z decyzjami III plenum KC KPCh zaczęto tworzyć administracyjnie wydzielone obszary gospodarki rynkowej, jako „specjalne strefy ekonomiczne”, które miały dzięki ułatwieniom finansowo-podatkowym i różnym preferencjom, przyciągnąć obcy kapitał inwestycyjny.

25–28.09 Na IV plenum KC KPCh grupa Deng Xiaopinga umocniła swoją pozycję, a ograniczono wpływy maoistowskich lewaków. Zaczęto wprowadzać do ideologii partii hasła zwolenników Denga, jak np. sławne „dość do prawdy na podstawie faktów”. Odrzucono więc zasadę kierowania się pryncypiami ideologicznymi, a zaakceptowano pragmatyzm. Ye Jianying stwierdził, że rewolucja kulturalna była wielką katastrofą, która cofnęła rozwój kraju o wiele lat. Podjęto decyzję o postawieniu więzionej wciąż Bandy Czworga przed sądem i o transmitowaniu procesu w telewizji, by stał się on ważnym czynnikiem reedukacji społeczeństwa. Przyjęto program przyspieszenia rozwoju rolnictwa (w 25 punktach) akceptując na o wiele szerszą skalę eksperymenty w rolnictwie i w praktyce pogodzono się z porzuceniem maoistowskiego systemu komun ludowych. Reformy oddolne przeprowadzane przez chłopów i kadry lokalne były jednak już dużo bardziej radykalne. Zrehabilitowano Peng Zhena, ogłoszonego podczas rewolucji kulturalnej „trzecią osobistością kroczącą drogą kapitalistyczną” i przywrócono jego członkostwo w Biurze Politycznym. Awansowano także Zhao Ziyang z zastępcy członka Biura na pełnego członka, co pośrednio legitymizowało jego radykalne reformy komun ludowych w Sichuanie.

2.11. Narada wyższych kadr kierowniczych centralnych organów partii, państwa i armii. Deng Xiaoping podkreśla potrzebę głębokich zmian przy zachowaniu wielu dotychczasowych tradycji. Potępia lewacki egalitaryzm i wzywa do przyzwolenia na duże różnice dochodów. Ogłasza koniec „jedzenia z jednego wspólnego garnka”, każdy sam ma odpowiadać za swe dochody i życie. Potępia dotychczasowy system przywilejów elity rządzącej. Proponuje awanse, także finansowe, dla specjalistów i uczonych. Wskazuje, że duża część młodszego pokolenia została tak zainfekowana przez ideologię rewolucji kulturalnej, że nie da się jej zredukować. Zarazem wskazuje, że wielu seniorów partyjnych należy przesunąć do roli doradców. Znalezienie kadr dla przejęcia funkcji od starych weteranów, którzy wyzwolili kraj od „bandy czworga” i zapoczątkowali reformy będzie ważnym, ale trudnym zadaniem. Merytoryczne kwalifikacje powinny być głównym kryterium awansu w aparacie administracyjnym państwa. Kluczowym zadaniem władz musi być poprawa warunków życiowych ludności. Rozpoczynają się różnokierunkowe

przesunięcia i awanse kadr kierowniczych, awansuje wielu działaczy z niższych szczebli, relatywnie młodych.

1980

- 23-29.02 Na posiedzeniu KC KPCh ogłoszono pośmiertną rehabilitację Liu Shaoqi. Dokonano zmiany w art. 45 konstytucji, usuwając sformułowanie o prawie obywateli do *swobody w wypowiedziach i wyrażaniu poglądów, do przeprowadzenia szerokich debat i wywieszania dazibao*.
- 7.04. Na podstawie *Memorandum of understanding* Chińska Republika Ludowa została przyjęta do Międzynarodowego Funduszu Walutowego. W tym samym roku została członkiem Banku Światowego.
- 28.04 Zgodnie z decyzją Stałego Komitetu OZPL opublikowany został projekt nowej konstytucji ChRL.
- 17.05 Zorganizowano oficjalną uroczystość ku czci Liu Shaoqi. Deng Xiaoping w swoim przemówieniu ujawnia po raz pierwszy los głowy państwa zamęczonej w okresie rewolucji kulturalnej i podaje datę jego śmierci w więzieniu (12.11.1969).
- 26.08. Oficjalnie otwarto na południu Chin pierwsze Specjalne Strefy Ekonomiczne (SSE): w Shenzhen i Zhuhai, a rok później dwie następne: w Shantou i Xiamen.
- 30.08-10.09 Na posiedzeniu OZPL Zhao Ziyang zastąpił na stanowisku premiera ChRL Hua Guofenga, co rozpoczęło proces usuwania Hua z wysokich stanowisk politycznych (w 1981 przestał być przewodniczącym KPCh, a w grudniu 1982 roku został usunięty ze wszystkich stanowisk; w KC pozostał do 2002 r., zmarł w 2008 r.). Zhao Ziyang w latach 1975–1980 sprawował funkcję pierwszego sekretarza KPCh w prowincji Siczuan, gdzie przeprowadził skuteczne reformy ekonomiczne, w kwietniu 1980 r. został wicepremierem.
- 20.11. Rozpoczął się proces członków „bandy czworga” – Jiang Qing oraz 3 działaczy z Szanghaju: Zhang Chunqiao, Wang Hongwena i Yao Wenyuana. Ponadto postawiono przed sądem Chen Boda – byłego sekretarza Mao i jednego z przywódców rewolucji kulturalnej na początkowym etapie, jak też 5 generałów – współpracowników Lin Biao. Przywódców rewolucji kulturalnej oskarżono o spiskowanie przeciwko partii i państwu, prześladowania setek tysięcy ludzi i doprowadzenie do śmierci prawie 35.000 osób. Ponadto oskarżono ich o przygotowywanie zamachu stanu po śmierci Mao. Generałów oskarżono zaś o przygotowywanie zamachu na samego Mao w 1971 r. (co miało zapewne złagodzić szok takiego antymaoistowskiego kroku). Obszerne fragmenty procesu, włącznie z wystąpieniami oskarżonych, transmitowała telewizja. 25.01 wydano wyrok: Jiang Qing i Zhang Chunqiao skazano na karę śmierci (zamienioną później na dożywocie), Wang Hongwena na dożywocie, a innych na kilkanaście lat więzienia. Chen Boda i generałów później zwolniono „ze względu na zły stan zdrowia”. „Bandę czworga” obwiniono o wszystkie zbrodnie rewolucji kulturalnej i zrujnowanie państwa. Jiang Qing do końca broniła jednak maoizmu i słuszności swych wcześniejszych działań.

Zwolniona czasowo w 1991 r. z więzienia, popełniła w tymże roku samobójstwo. Chiny stały się jedynym krajem, w którym postawiono przed sądem i skazano hierarchów komunistycznych. Grób zmarłego wcześniej Kang Shenga usunięto z cmentarza zasłużonych.

1981

- 27–29.06 VI plenum KC KPCh ogłosiło rezolucję w sprawie oceny historii partii i postaci Mao Zedonga (dyskutowano nad nią na różnych forach ponad rok, Deng wskazywał, m.in., że nie można krytykować Mao zbyt generalnie, bo ludzie tego nie zaakceptują i podważy to autorytet partii) . Potępiono rewolucję kulturalną i poddano krytycznej ocenie dorobek Mao, chociaż uznano, że ma też duże zasługi (według formuły 70% zasług i 30% błędów). Podkreślono, że za błędy odpowiada wiele osób z kierownictwa, nie tylko Mao. Sam Deng Xiaoping też uznał, że uczestniczył w wypracowywaniu i realizacji błędnych posunięć politycznych. Poddano krytyce „lewackie błędy” Hua Guofenga. Kierownictwo partią przejął Hu Yaobang, a Hua Guofenga został tylko jednym z wiceprzewodniczących. W następnym roku, kiedy zniesiono stanowisko przewodniczącego wprowadzając na to miejsce sekretarza generalnego, pozycja Hu Yaobanga została zredukowana do członka Komitetu Centralnego. Wprowadzono w ten widowiskowy sposób zupełnie nowe obyczaje w partii i respektowanie norm statutowych. Dawniej przywódcy tracący władzę byli eliminowani z polityki, czasem nawet fizycznie, natomiast teraz nawet tracąc władzę zachowywać mogli pewien prestiż i godność.
- 30.11–13.12 Na posiedzeniu OZPL poddano dyskusji projekt reformy w rolnictwie. Głównym referentem projektowanych reform był Zhao Ziyang. Podjęto decyzję o likwidacji w całym kraju komun ludowych narzuconych przez Mao i przywróceniu gospodarstw rodzinnych. W ramach nowego systemu rodziny nadzielano ziemią na 15 lat.i obciążone wypełnianiem swoistych dostaw obowiązkowych dla państwa po sztywnych cenach. Jednak resztą produkcji mogły one swobodnie dysponować i sprzedawać je na nowo przywróconych rynkach. Likwidowano tym samym dawne kolektywne formy pracy i życia, cały system „koszarowego komunizmu” na wsi. System komun ludowych faktycznie zlikwidowano w całym kraju do 1983 r. Szybki wzrost produkcji na wsi i jej rosnąca zamożność stwarza nowy rynek na dobra i usługi, co stymuluje pojawienie się tysięcy małych, lokalnych przedsiębiorstw, w tym także prywatnych. Likwidacja komun, pełniących także funkcje administracyjne i organizujących wszystkie usługi oraz służby społeczne, spowodowała czasowo pustkę administracyjną, zanim odbudowano na ich miejsce powiaty. Stworzyło to także wiele dramatycznych problemów: należało pilnie odbudować rozliczne funkcje państwa i stworzyć nieistniejące poprzednio rozmaite służby publiczne (ze służbą zdrowia na czele), co jednak zajęło wiele lat. Likwidacja komun spowodowała szybki wzrost dochodów chłopów, ale także ujawniła ukryte wcześniej bezrobocie, które muszą likwidować nowo tworzone przedsiębiorstwa o różnych, w tym mieszanych, formach własności. „duch kapitalizmu” zaczyna się szerzyć w rejonach wiejskich.

1982

1–12.09 Odbył się XII Zjazd KPCh, podczas którego dokonano krytycznej oceny dorobku Mao Zedonga. Potępiono lansowany przez niego „wielki skok” oraz rewolucję kulturalną. Uznano jednak także jego historyczne zasługi i słuszność niektórych koncepcji. Mimo krytyk, nieraz bardzo ostrych, Mao pozostał jednak w Chinach ważnym „symbolem narodowym” – jako pierwszy przywódca, który odbudował w pełni niepodległe państwo, i przywrócił elementarny porządek społeczny i gospodarczy po wielu dziesięcioleciach wojen, wojen domowych i chaosu. Z nim wiązano także zapoczątkowanie nowoczesnego rozwoju kraju. Elity doceniły, że bronił zdecydowanie niepodległości Chin nie dopuściwszy nawet do ich uzależnienia od ZSRR (co usiłował narzucić J. Stalin). Na zjeździe przyjęto deklarację o niezawisłej polityce zagranicznej

4.12 V sesja OZPL uchwaliła nową konstytucję ChRL (obowiązuje dotychczas, wraz czterema nowelizacjami: z 1988, 1993, 1999 i 2004). Postanawia ona m.in., że przewodnią rolę w kraju pełni Komunistyczna Partia Chin, która realizuje koncepcje „socjalizmu o chińskiej specyfice” i „socjalistycznej modernizacji”, a podstawą ustroju gospodarczego jest socjalistyczna gospodarka rynkowa, podlegająca kontroli państwa.

1983

18.06 Nowym przewodniczącym ChRL został Li Xiannian (1909–92), weteran KPCh, jeden z architektów reform wolnorynkowych. W latach 1976–77 pełnił funkcję wicepremiera.

11–12.10 Podczas II plenum KC KPCh przyjęto dokument „oczyszczający” partię z pozostałości rewolucji kulturalnej. Deng Xiaoping opowiedział się podczas posiedzenia za prowadzeniem kampanii „przeciwko duchowemu skażeniu”, zwalczającej „liberalne, zachodnie poglądy”, jednakże 2 miesiące później sam przyczynił się do jej wygaszenia, kiedy zorientował się, że wykorzystują ją zwolennicy maoizmu. Zhao Ziyang ujawnił dramatycznie narastające bezrobocie sięgające dziesiątków milionów ludzi, było to skutkiem wprowadzania mechanizmów rynkowych na wsi i w mieście.

1984

9–11.01 Zhao Ziyang, premier-reformator, złożył wizytę w USA. Zabiegał o rozszerzenie współpracy gospodarczej i politycznej.

26.04-1.05 Prezydent USA Ronald Reagan złożył wizytę w ChRL. Zacieśniła się współpraca Pekinu i Waszyngtonu we wspólnym zwalczaniu ZSRR. Waszyngton uzgodnił pomoc w budowie nowych elektrowni atomowych w Chinach (o charakterze czysto cywilnym).

15.05 Na Sesji OZPL Zhao Ziyang przedstawił projekt programu reform w przemyśle państwowym, co oznaczało nowy etap reform i początek przemian w miastach. Wcześniej reformy zmieniały życie wsi, miasta funkcjonowały zaś w zasadzie w sposób dotychczasowy.

Maj–czerwiec Wielka 18–dniowa podróż Zhao Ziyang po Europie Zachodniej. Chce rozszerzyć współpracę z Europą.

24.10 III plenum KC KPCh podjęło uchwałę o przyspieszeniu reformy systemu gospodarczego, przewidującą rozszerzenie gospodarki rynkowej przy zachowaniu pewnych elementów planowania. Kontrola państwa – jak stwierdzono – jest potrzebna zwłaszcza w związku narastającym szybko bezrobociem, co rodzi duże napięcia społeczne.

19.12 ChRL i Wielka Brytania podpisały w Pekinie deklarację o zwrocie Hongkongu Chinom z dniem 1 lipca 1997 roku. Miało to nastąpić według formuły „jeden kraj – dwa systemy”. Hongkong otrzymał gwarancje utrzymania swego systemu kapitalistycznego i bardzo szerokiej autonomii przez 50 lat od przyłączenia.

1985

27.03-10.04 Na sesji OZPL podjęto decyzje o rozpoczęciu drugiej rundy chińskich reform, m.in. tworzenia stref ekonomicznych w delcie Jangcy, rzeki Perłowej i innych. Wśród tzw. przybrzeżnych miast otwartych znalazł się Szanghaj. Zhao Ziyang przyznaje, że reformy stwarzają rozliczne nowe problemy, m.in. narastającą i wcześniej nieznaną inflację, ale sprzeciwia się wezwaniom do ich spowolnienia.

19.04 Hu Yaobang ogłasza plan gigantycznej redukcji armii o 3-4 miliony dla radykalnego zmniejszenia wydatków państwa, tym bardziej, iż zagrożenie militarne nie wydaje się prawdopodobne z żadnej strony (nawet w Moskwie miesiąc wcześniej władzę przejął Gorbaczow).

18–23.09 Zwołana została konferencja partyjna, która doprowadziła do dalszych zmian kadrowych oraz zadecydowała o całkowitym zreformowaniu systemu ekonomicznego: przystąpiono do kształtowania rynku finansowego (reforma systemu cen i podatków), pracy, technologii, zaopatrzenia w surowce oraz zwiększono samodzielność przedsiębiorstw państwowych. W obliczu narastających trudności i oporów wobec wprowadzania reform rynkowych i demontażu systemu komunistycznego zgodzono się, po burzliwych dyskusjach, na „konsolidację reform”, czyli na ich spowolnienie.

Grudzień W Shenzhen (a w następnych miesiącach i w innych SSE) powstał Foreign Exchange Swap Center – pierwsze w Chinach centrum wymiany walut, działające na zasadach rynkowych.

1986

25.03-12.04 Podczas 4. sesji OZPL VI kadencji odbyła się dyskusja nad planem pięcioletnim na lata 1986–1990. Trwały nadal kontrowersje na temat reform i

priorytetów gospodarczych oraz politycznych. 12.04 postanowiono umocnić zasady państwa prawa i przyjęto Ogólne zasady kodeksu cywilnego ChRL (weszły w życie z dniem 1.01.1987). Wprowadzać zaczęto taki kodeks w życie w różnych dziedzinach po raz pierwszy w nowożytnych dziejach Chin. Deng uznał wprowadzanie rządów prawa za ważną część reform politycznych potrzebnych dla powodzenia reform w gospodarce.

- 3.03 ChRL zostaje członkiem Azjatyckiego Banku Rozwoju.
- 28.07 Gorbaczow we Władywostoku ogłasza zamiar zasadniczej poprawy stosunków z Chinami. Deklaruje gotowość usunięcia dwu „podstawowych przeszkód” na tej drodze wskazywanych przez Pekin: zasadniczą redukcję wojsk skoncentrowanych nad granicą chińską i wycofanie sowieckich wojsk z Afganistanu.
- 3.08 Chińska telewizja poinformowała o bankructwie – po raz pierwszy od utworzenia ChRL – państwowego przedsiębiorstwa w Shenyangu. 2.12 OZPL uchwalił Ustawę o bankructwie.
- 28.09 VI. plenum KC KPCh podjęło uchwałę o zwalczaniu „liberalizmu burżuazyjnego”, którego upowszechnienie z Hongkongu, Tajwanu i z krajów Zachodu w warunkach otwarcia kraju groziłoby przejściem Chin do ustroju kapitalistycznego. Wezwano do „budowania cywilizacji socjalistycznej”, nowoczesnej, ale odmiennej od kapitalizmu. Trwały nadal dyskusje i kontrowersje o potrzebie reform politycznych.
- Październik Zhao Ziyang stanął na czele Studyjnej Grupy do Reformy Systemu Politycznego, której zadaniem ma być przygotowanie propozycji takiej reformy.
- Grudzień W Szanghaju, Nankinie oraz kilku innych miastach, zaczęły się demonstracje i protesty studentów, domagających się skutecznej walki z korupcją, szerszych swobód politycznych i demokracji. W kołach partyjno-państwowych oraz środowiskach inteligenckich ujawniły się na tym tle duże różnice poglądów. Zamiar kierownictwa rozpoczęcia reform politycznych budzi ogromne opory w aparacie i służbach siłowych.

1987

- 16.01 W wyniku protestów studenckich Hu Yaobang – zwolennik reform politycznych – został usunięty ze stanowiska sekretarza generalnego partii, ale jego funkcję – kompromisowo - przejął tymczasowo inny reformator – premier Zhao Ziyang. Sam Hu Yaobang pozostał jednak w kierownictwie partii. To znaczący przypadek szerokich żądań reform politycznych, jakie doprowadzają do ich faktycznego zablokowania i do dymisji ich głównego promotora, który zdaniem studentów był „nazbyt konserwatywny”. Zasługi Hu Yaobanga uznają oni dopiero po jego śmierci w kwietniu 1989 r., kiedy ku jego czci rozpoczęła manifestacje na Placu Tiananmen.

- 13.04. ChRL i Portugalia podpisały w Pekinie deklarację o zwrocie kolonii Makau Chinom z dniem 20 grudnia 1999 roku .
- 28.09 Podczas VII plenum KC KPCh Hu Yaobang oficjalnie odwołany został z funkcji sekretarza generalnego KPCh, którym został oficjalnie Zhao Ziyang – jeden z głównych architektów przeprowadzonych w latach 80. reform wolnorynkowych. Plenum przyjęło m.in. plan reform administracji państwowej (której znaczenie rosło kosztem aparatu partyjnego)..
- 25.10–1.11 Odbył się XIII Zjazd KPCh, podczas którego stwierdzono m.in., że „Chiny znajdują się na pierwszym etapie socjalizmu”, a głównym zadaniem jest rozwój gospodarczy kraju i wydobycie go z biedy oraz zacofania. To zaś wymaga zastosowania w szerokiej skali wolnego rynku i innych instrumentów kapitalistycznych. Ta faza rozwojowa musi trwać wiele dziesięcioleci zanim można będzie przejść do bardziej zaawansowanej fazy socjalizmu. W przemówieniu Zhao Ziyanga znalazła się propozycja rozdzielenia roli partii i państwa (poprzednio organy partyjne zastępowały często organy państwa). KPCh odchodzi zatem od leninowskich wzorców partii, a próbuje przejść socjaldemokratyczne.

1988

- 25.01 Podczas 1. posiedzenia OZPL VI kadencji, prezydentem Chin mianowany został gen. Yang Shangkun, a nowym premierem – Li Peng. Wyspa Hainan ogłoszona została 23. prowincją ChRL (ze statusem SSE).
- 26–30.09 Odbyło się III plenum KC KPCh, podczas którego przyjęto program reformy cen i zarobków oraz zaapelowano do rządu o opanowanie inflacji. Narastające trudności gospodarcze ma pokonać nowa polityka „oszczędności” i zahamowania pospiesznych reform. Powracają koncepcje „silnej partii kierującej ludem” zamiast rysującej się nowej koncepcji „silnego państwa” administrującej rozwojem kraju”.

1989

- 25-27.02 Wizyta prezydenta George’a W. Busha (seniora) w Pekinie. Zapewnił on, że USA będą realizować politykę „jednych Chin” i opowiadać się za pokojowym rozwiązaniem kwestii tajwańskiej.
- 8.03. W ogarniętym demonstracjami Tybecie wprowadzony został stan wojenny, (który trwał do maja 1990 r.). Zamieszki rozpoczęte w 1987 r. brutalnie tłumiono.
- 15.04. Umiera były reformatorski sekretarz generalny KPCh Hu Yaobang, co dało impuls manifestacjom w Pekinie na placu Tian’anmen. Studenci od hasła uczczenia jego pamięci przechodzą do żądań politycznych. Najpierw domagano się pohamowania „złodziejskiej prywatyzacji” w miastach i położenia kresu „uwłaszczaniu się rodzin nomenklatury” oraz powszechnej korupcji. Później dołączono do tego hasła reform politycznych i demokratyzacji. Demonstracje przerodziły się w okupację placu, następnie

aktywiści podjęli strajk głodowy. Protest się rozrastał się, przybywały tłumy mieszkańców Pekinu, w tym pracownicy a nawet szefowie różnych instytucji państwowych, i pierwsze deputacje spoza stolicy.

- 22.04 Premier Zhao Ziyang podejmuje próbę dialogu ze studentami, wysuwając 3-punktową propozycję uspokojenia sytuacji: powrót demonstrantów do nauki, rozpoczęcie rozmów, ukaranie jedynie tych, którzy dopuszczają się przestępstw. Sekretarz gabinetu Zhao Ziyanga jest częstym nieformalnym gościem na placu.
- 26.04 W „Dzienniku Ludowym” ukazał się artykuł wstępny określający protesty studentów jako „kontrrewolucję” i zawierający potępienie ich przez Deng Xiaopinga. Budzi on oburzenie protestujących i żądania powstrzymania kłamstw mediów.
- 15-18.05 Sekretarz generalny KC KPZR Michaił Gorbaczow złożył wizytę w Chinach, gdzie przeprowadził rozmowy z Deng Xiaopingiem. Stanowiło to krok w kierunku normalizacji stosunków międzypartyjnych i międzypaństwowych. Wizytę zakłóciły poważnie protesty w centrum stolicy. Dla informacji o wizycie przybyły setki dziennikarzy zagranicznych, którzy rozpoczęli relacjonować trwające protesty.
- 19.05 Na Tian’anmen pojawia się Zhao Ziyang (towarzyszy mu Wen Jiabao, późniejszy premier), apeluje do demonstrantów o pilne opuszczenie Placu. Zdaje już sobie sprawę, że batalia jest już faktycznie przegrana.
- 20.05 W Pekinie ogłoszony został stan wyjątkowy.
- 30.05 Na placu Tian’anmen studenci Akademii Sztuk Pięknych ustawiają wysoki na 10 metrów pomnik „Bogini Demokracji”. Pojawiają się próby tworzenia robotniczych związków zawodowych. Demonstracje studenckie trwają także w wielu innych miastach, chociaż na mniejszą skalę.
- Noc 3-4.06. Do stolicy wkraczają z kilku kierunków kolumny wojskowe, w tym transporterów opancerzonych i czołgów. Ludność próbuje je powstrzymywać na przedmieściach. Na placu Tian’anmen w Pekinie doszło do siłowego stłumienia protestów studenckich, większość uczestników, po oddaniu ukrytej broni, ewakuowano na uczelnie, ale padło sporo ofiar śmiertelnych w różnych miejscach miasta, także na placu. W mieście zaczęły się walki (wybuchające na nowo w kolejne noce). Palone są transportery i czołgi, bici są, a nawet zabijani żołnierze. Rozpoczynają się aresztowania i uciezki przywódców ruchu (później wielu ucieka zagranicę), inni kryją się, nawet przez lata, w kraju. Zapadają wyroki śmierci. Opinia publiczna na Zachodzie ogląda sceny z Pekinu na żywo w telewizji. Robią tym większe wrażenie, iż w Polsce rozpoczynają się pierwsze półwolne wybory z kandydatami „Solidarności”, a komunizm w Europie Środkowej upada. Rządy zachodnie wprowadziły wobec Chin sankcje gospodarcze.
- 9.06. Deng Xiaoping potwierdził w przemówieniu do dowódców armii swoją determinację dalszego kontynuowania reform

23–24.06 W Pekinie odbyło się IV plenum KC KPCh 12. kadencji. Zhao Ziyang został poddany ostrej krytyce za „pasywny stosunek” wobec „czterech podstawowych zasad” Deng Xiaopinga z 1979 r. oraz „brak dbałości o umacnianie partii, o budowanie cywilizacji duchowej oraz o pracę ideologiczno-polityczną”. Pozbawiono go wszystkich stanowisk i osadzono w areszcie domowym, gdzie przebywał do końca życia (w 2004 r.). W wyniku kompromisu politycznego narzuconego przez Deng Xiaopinga dążenia orientacji zachowawczej do powstrzymania reform a nawet cofnięcia reform zostały zablokowane. Jedynie je „zamrożono”, a rozważane reformy polityczne zarzucono całkiem. Sekretarzem generalnym KPCh został Jiang Zemin, polityk z Szanghaju, uważany za umiarkowanego i pragmatycznego zwolennika reform gospodarczych. W swoim mieście zlikwidował on protesty studenckie metodami politycznymi, bez konfrontacji i użycia siły. Premierem zostaje Li Peng, bliski konserwatystom.

6-9.11 Na V plenum KC KPCh Deng Xiaoping ogłosił zamiar wycofania z kierowania państwem. Ostatnim piastowanym przezeń ważnym stanowiskiem było przewodnictwo Komisji Wojskowej KC KPCh w praktyce najwyższego organu kierującego armią. Przekazał je Jiang Zeminowi. Zachowuje jednak nadal wielkie wpływy polityczne. Plenum uznało jego wielkie zasługi dla kraju.

1990

11.01 Zniesienie stanu wyjątkowego w Pekinie.

9–12.03 Obradowało VI plenum KC KPCh. W oficjalnym komunikacie zdystansowano się od dalszego procesu reform gospodarczych, ale także potępiono „biurokrację, subiektywizm, pasywność i korupcję”.

18.04 Nowy premier Li Peng zaprezentował plan strategii rozwoju i zbudowania nowoczesnej dzielnicy Pudong na peryferiach Szanghaju. Rząd centralny uznał Szanghaj za oś rozwoju regionu delty Jangcy. W ciągu jednej dekady powstało tu imponujące, nowoczesne centrum finansowo-komercyjne Chin. Tzw. Nowy Obszar Pudong, o specjalnym statusie, stał się „symbolem reform i otwarcia”.

Marzec 2. sesja VII OZPL dystansuje się od procesu transformacji w Europie Wschodniej

26.11 Po 41 latach ponownie otwarto w Szanghaju Giełdę Papierów Wartościowych (Shanghai Stock Exchange), która swą pierwszą sesję odbyła 19 grudnia. Startują na niej prywatyzowane i komercjalizowane przedsiębiorstwa państwowe, jak też joint ventures i duże firmy prywatne.

25–30.12 Obradowało VII plenum KC KPCh 13 kadencji, które przyjęło program „Dekada gospodarki narodowej i rozwoju społecznego”. Polityka „konsolidacji reform” jest kontynuowana.

1991

Marzec Na 4. Sesji OZPL przyjęty został 10-letni program gospodarki narodowej i rozwoju społecznego oraz wytyczne planu pięcioletniego na lata 1991–1995.

- 16.05 Podpisano porozumienie o delimitacji wschodniego odcinka granicy radziecko-chińskiej o długości 4320 kilometrów, na którym w marcu 1969 roku doszło do krwawych starć zbrojnych
- 10.11 Wspólny komunikat na zakończenie wizyty premiera Wietnamu Vo Van Kieta w Pekinie zapowiada normalizację stosunków chińsko-wietnamskich.
- Listopad Biała księga praw człowieka w Chinach: za najważniejsze z nich uznano prawo do życia i do rozwoju ekonomicznego

1992

- 11.01–21.02 Słynna podróż Deng Xiaopinga na Południe kraju, podczas której odwiedza Shenzhen i Shanghai. Postuluje przyspieszenie reform gospodarczych, rozwój gospodarki rynkowej i krytykuje „lewicowców”. Stopniowo ujawniane są publicznie różne jego wypowiedzi stające się sensacyjnymi wiadomościami dnia. Otwiera to nowy etap reform, w związku z którym kraje zachodnie stopniowo znoszą restrykcje wobec Chin wprowadzone w 1989 r..
- Marzec ChRL ratyfikuje Układ o nierozprzestrzenianiu broni jądrowej
- 12–18.09 XIV zjazd KPCh podejmuje uchwałę o budowie „socjalistycznej gospodarki rynkowej”, a także zatwierdza Jiang Zemina na stanowisku sekretarza generalnego KPCh oraz przewodniczącego Centralnej Komisji Wojskowej partii. Do Stałego Komitetu Biura Politycznego wszedł 50-letni Hu Jintao, jako jego najmłodszy członek.
- 17-19.12 W Pekinie złożył wizytę prezydent Rosji Borys Jelcyn. Podpisana została Wspólna deklaracja o podstawach stosunków dwustronnych, w której Rosja i Chiny zobowiązały się do niewchodzenia w żadne układy, które szkodziłyby suwerenności i bezpieczeństwu drugiej strony oraz do niedopuszczenia, by ich terytoria były wykorzystywane przez państwa trzecie przeciw suwerenności i interesom bezpieczeństwa którejkolwiek ze stron. Otwiera to nowy etap współpracy Moskwy i Pekinu.

1993

- 15–31.03 Obraduje 1. sesja OZPL 8. kadencji. Sekretarz generalny KPCh Jiang Zemin zostaje prezydentem ChRL; po raz 1. od 1980 r. wszystkie funkcje naczelne pełni jedna osoba. Przyjęto poprawkę do konstytucji (29.03), którą odwołuje się do reform i zapowiada modernizację kraju oraz wierność idei „socjalizmu o chińskiej specyfice”.
- 27-29.04 W Singapurze prowadzone były rozmowy pomiędzy Koo Chen-fu, przewodniczącym tajwańskiej Fundacji ds. Stosunków w Cieśninie Tajwańskiej, a Wang Daohanem, przewodniczącym Chińskiego Towarzystwa ds. Stosunków Między obu Brzegami Cieśniny Tajwańskiej na temat poprawy stosunków między ChRL a Tajwanem. Otwiera to nowy etap burzliwego dialogu między nimi.
- 31.10 Na 4. posiedzeniu Stałego Komitetu OZPL przyjęto 5 uchwał, w tym poprawkę do uchwały podatkowej, nakładającej na wszystkich zarobkujących w ChRL

obowiązek płacenia podatku dochodowego (od dość wysokiego poziomu dochodów).

11–14.11 III plenum KC KPCh przyjęło Decyzję KC KPCh w sprawie niektórych kwestii przy ustanawianiu systemu rynkowej gospodarki socjalistycznej, skierowaną na przyspieszenie prywatyzacji przedsiębiorstw.

17–19.11 Przy okazji szczytu Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku (APEC) w Seattle doszło do pierwszego od 1989 roku spotkania przywódców ChRL i USA – prezydentów Billa Clintona i Jiang Zemina.

1994

3.09 Prezydent Jiang Zemin – jako pierwszy przywódca chiński od 1957 roku – przybył z kilkudniową wizytą do Rosji. Podpisano istotne porozumienie o wojskowych środkach budowy zaufania, przewidujące m.in. zaprzestanie celowywania strategicznych pocisków z głowicami jądrowymi w terytorium drugiego państwa; zadeklarowano także, że żadne z państw nie użyje broni jądrowej przeciw drugiemu jako pierwsze. Ponadto podpisano porozumienie w sprawie zachodniego, także spornego, odcinka granicy rosyjsko-chińskiej, o długości 55 kilometrów. Tym samym stosunki rosyjsko-chińskie zostały w pełni znormalizowane i wkroczyły w całkowicie nowy etap.

25-28.09 IV Plenum KC KPCh koncentrowało się na kwestiach przywództwa w partii. Po raz pierwszy odniesiono się do tzw. „sukcesji pokoleniowej” – Deng Xiaoping został określony jako przywódca „drugiego pokolenia”, zaś Jiang Zemin – trzeciego.

14.12 Oficjalnie ogłoszono rozpoczęcie projektu Zapory Trzech Przełomów na Jangcy w prowincji Hupei. Budowa długiej na 2309 metrów tamy na najdłuższej rzece Azji wymusiła przesiedlenie 1,4 mln ludzi. Spiętrzenie wody miało pozwolić na uruchomienie tam największej na świecie elektrowni wodnej i regulację potężnej rzeki. Inwestycja stała się obiektem krytyki licznych środowisk, zwłaszcza ekologów i historyków (w wyniku powstania zapory zalane zostaną liczne zabytki).

1995

30.01 W przemówieniu „Dążąc nadal do zjednoczenia Chin” Jiang Zemin ogłosił 8 warunków ponownego połączenia ChRL i Tajwanu, wskazując na dwie możliwe drogi: militarną i pokojową, z eksponowaniem przede wszystkim tej drugiej. Potwierdza, że zasada „jednych Chin” jest niepodważalna.

21.07 Chińska armia rozpoczyna testy broni raketowej w niewielkiej odległości od Tajwanu, co wywołuje trzeci kryzys tajwański

25–28.09 V plenum KC KPCh zatwierdza projekt Planu pięcioletniego na 1996-2000, a także Program zadań na okres do 2010 r. Jest to pierwsza długoletnia strategia rozwoju kraju z odwołaniem do socjalistycznej gospodarki rynkowej. W oficjalnym komunikacie plenum znalazło się po raz pierwszy określenie „teoria Deng Xiaopinga”, której kluczowymi pojęciami są "cztery modernizacje" i "cztery podstawowe zasady".

1996

24-26.04 Wizytę w Chinach złożył prezydent Rosji Borys Jelcyn. Strony wydały oświadczenie głoszące ustanowienie „partnerstwa strategicznego zorientowanego na XXI wiek.” Przyjazd Jelcyna wiązał się także z posiedzeniem w Szanghaju, na którym utworzono nowe ugrupowanie regionalne: Szanghajską Piątkę (ChRL, Rosja, Kazachstan, Kirgistan, Tadżykistan). Ma ona stanowić nieformalne forum konsultacyjne państw chcących uregulować spory graniczne, pomiędzy państwami powstałymi po rozpadzie ZSRR. Podpisano porozumienie o wojskowych środkach budowy zaufania.

7–10.10 VI Plenum KC KPCh koncentruje się na budowaniu “socjalistycznej cywilizacji duchowej”, a także dyskusji na temat “Teorii Deng Xiaopinga”, jako głównej linii budowy „Pierwszego etapu socjalizmu” czyli „socjalizmu z chińskimi cechami”.

1997

19.02. Umiera Deng Xiaoping. Jego pogrzeb miał charakter uroczystej ceremonii państwowej, z udziałem przywódców kraju. Na 3 minuty życie w całym kraju zamarło. Przywódcy Chin zadeklarowali gotowość kontynuacji polityki reform gospodarczych Denga przy zachowaniu przez KPCh pełni władzy politycznej.

23.04 Podczas kolejnej podróży prezydenta Jianga Zemina do Moskwy podpisano wspólną deklarację o „świecie wielobiegunowym” i ustanowieniu nowego ładu międzynarodowego, która stanowiła wyraz zaniepokojenia obu państw dominacją USA w sprawach międzynarodowych

1.07. Po 155 latach rządów brytyjskich Chiny wznawiają wykonywanie suwerenności nad Hongkongiem, który uzyskuje status Specjalnego Regionu Autonomicznego.

12–18.09 Obrady XV Zjazdu KPCh nie przynoszą ważniejszych zmian personalnych. Do statutu partii włączone zostają zasady „Teorii Deng Xiaopinga”. Jiang Zemin ogłasza program zmian własnościowych przedsiębiorstw państwowych, w tym ich częściową prywatyzację.

10.11 Borys Jelcyn i Jiang Zemin podpisują Wspólną deklarację, stwierdzającą, że prace demarkacyjne na wschodnim odcinku granicy zostały ukonieczone.

1998

- 19.01 Sekretarz obrony USA William Cohens - jako 1. w historii cudzoziemiec – wizytuje chiński Sztab Obrony Przeciwlotniczej
- 17-18.02 Premier Li Peng złożył wizytę w Rosji. Podpisanych zostało 5 porozumień gospodarczych.
- 5-19.03 Podczas 1. posiedzenia OZPL XI kadencji Jiang Zemin ponownie wybrany został na stanowisko przewodniczącego ChRL. Li Peng, dotychczasowy premier, objął funkcję przewodniczącego parlamentu, a jego miejsce zajął 17.03 dotychczasowy wicepremier Zhu Rongji, uważany za jednego z architektów rynkowych reform gospodarczych. Parlament przyjął długo oczekiwaną ustawę, która regulowała całościowo przeprowadzanie wyborów władz lokalnych we wsiach i gminach, a ich przeprowadzanie uznała za obowiązkowe. Wybory takie przeprowadzano od połowy lat 80. „eksperymentalnie”, tam gdzie domagała się ludność a zezwalały władze.
- 25.06–3.07 Prezydent Stanów Zjednoczonych Bill Clinton złożył wizytę w ChRL. Oba kraje potwierdziły gotowość do współpracy m.in. na rzecz bezpieczeństwa regionalnego i w dziedzinie ochrony środowiska, a także na rzecz przezwyciężenia kryzysu finansowego w Azji. B. Clinton zapowiedział podjęcie przez administrację USA działań w celu nawiązania „konstruktywnego partnerstwa strategicznego”. Rezultatem nowych stosunków jest polityka tzw. „angażowania Chin” w sprawy międzynarodowe i przekazywania im współodpowiedzialności za nie. Za wydarzenie bez precedensu uznano transmitowaną na żywo przez telewizję chińską konferencję prasową prezydenta Clintona i Jiang Zemina. Miała ona charakter dyskusji nie pomijającej kontrowersyjnych tematów, związanych z prawami człowieka, wydarzeniami na Tian’anmen i sytuacją w Tybecie. Prezydent Clinton uczestniczył jako zagraniczny obserwator w wyborach wiejskich – nowo rozwijającej się demokracji lokalnej.
- 5.10 W siedzibie ONZ w Nowym Jorku ChRL podpisuje Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych (1966). Do 2011 r. jednak go nie ratyfikowano.
- 14-19.10 W Pekinie prowadzono rozmowy na temat zacieśnienia stosunków między ChRL a Tajwanem – pomiędzy Koo Chen-fu, przewodniczącym tajwańskiej Fundacji ds. Stosunków w Cieśninie Tajwańskiej, a Wang Daohanem, przewodniczącym Chińskiego Towarzystwa ds. Stosunków Między obu Brzegami Cieśniny Tajwańskiej. Koo został on przyjęty przez prezydenta Jiang Zemina. Było to pierwsze od prawie 50 lat spotkanie chińsko-tajwańskie na tak wysokim szczeblu. Choć rozmowy miały charakter nieoficjalny, obserwatorzy sceny chińskiej uznali, że otworzyły one możliwość wznowienia oficjalnego dialogu między obu stronami.
- 12-14.10 III Plenum KC KPCh dokonuje przeglądu 20 lat reform oraz zapowiada utworzenie do 2010 r. wielu nowych miasteczek na terenach wiejskich, ma to być remedium na nazbyt szybki i żywiołowy rozrost wielkich metropolii mimo rozmaitych ograniczeń administracyjnych.

25-30.11 Jiang Zemin, jako pierwszy przywódca Chin, składa wizytę w Japonii. Po japońskiej okupacji Chin podczas II wojny światowej stosunki z tym krajem budzą wciąż wielkie emocje wśród Chińczyków.

1999

25-27.02 Premier Zhu Rongji złożył oficjalną wizytę w Rosji, podczas której doszło do podpisania 11 porozumień w dziedzinie współpracy gospodarczej i handlowej

28.02-02.03 Sekretarz Stanu USA Madeleine Albright przeprowadziła w Chinach rozmowy na temat wymiany handlowej i szerszego otwarcia rynku chińskiego dla inwestycji amerykańskich. Aczkolwiek wizyta przypadła na okres pogorszenia stosunków dwustronnych na tle kontrowersji wokół kwestii przestrzegania praw człowieka oraz amerykańskich planów budowy w Azji systemu obrony raketowej M. Albright potwierdziła zaangażowanie Waszyngtonu w budowę „konstruktywnego partnerstwa strategicznego” z Chinami.

6-14.04 Premier Zhu Rongji złożył oficjalną wizytę w Stanach Zjednoczonych, pierwszą na tym szczeblu od 15 lat.

25.04 Ponad 10 tys. wyznawców kultu Falun Gong manifestowało w milczeniu przed wejściem do siedziby politycznego kierownictwa Chin (Zhongnanhai), domagając się uznania kultu i prawa do jego praktykowania oraz uwolnienia osób aresztowanych w Tianjinie przez policję. Założycielem (w 1992 r.) i przywódcą ruchu, krzewiącego medytacje inspirowane buddyzmem i taoizmem oraz ćwiczenia fizyczne *qi gong* jest Li Hongzhi, od 1998 r. mieszkający w USA. Aktywiści tego ruchu w Chinach i zagranicą angażowali się otwarcie w działalność polityczną potępiając politykę ChRL.

7.05. Podczas nalotów lotnictwa NATO na Jugosławię omyłkowo zbombardowało ono ambasadę ChRL w Belgradzie. Prezydent USA oraz inni przywódcy państw NATO wyrazili ubolewanie z powodu „tragicznej pomyłki”. W reakcji na to wydarzenie doszło w Chinach do kilkudniowych, burzliwych manifestacji przed placówkami dyplomatycznymi USA. Porozumienie ustalające rekompensaty administracji USA dla Chin – dla rodzin osób poszkodowanych oraz za zniszczenia budynków zawarto 16.12.1999.

8-10.07 Premier Japonii Keizo Obuchi złożył oficjalną wizytę w Chinach. Mimo utrzymujących się kontrowersji wokół kwestii japońskiej okupacji Chin w czasie II wojny światowej osiągnięto szereg porozumień o współpracy dwustronnej.

22.07. Władze chińskie zdelegalizowały Falun Gong pod zarzutem powodowania niepokojów społecznych oraz propagowania „przesądów i błędnego myślenia”. Kilka dni wcześniej aresztowano ponad 100 ważniejszych przywódców ruchu, co wywołało w całym Chinach masowe demonstracje wyznawców. 26.12 czterech członków Falun Gong skazano na kilkunastoletnie wyroki więzienia.

19–22.09 Podczas IV Plenum KC KPCh ogłoszono reformę przedsiębiorstw państwowych. Wiceprzewodniczącym Centralnej Komisji Wojskowej partii został Hu Jintao.

20.12. Po ponad 400 latach portugalska kolonia Makau wróciła pod jurysdykcję Chin. Na okres 50 lat Makau stało się Specjalnym Regionem Administracyjnym ChRL.

2000

1.01 W ChRL weszły w życie nowe, ścisłe regulacje prawne zmierzające do większej kontroli funkcjonowania i korzystania z Internetu.

21.02 W Pekinie opublikowano dokument, określający zasady polityki ChRL wobec Tajwanu. Zaoferowano w nim możliwość negocjacji na wszystkie tematy, włącznie ze statusem wyspy.

25.02 Jiang Zemin ogłosił teorię „Trzech reprezentacji”. Zgodnie z nią KPCh reprezentuje przodujące społeczne siły produkcyjne, postępowe i przodujące nurty kultury chińskiej i podstawowe interesy ogromnej większości społeczeństwa chińskiego. Interpretowano to jako wskazanie trzech podstawowych zadań partii: *zwiększanie produkcji* (poprzez akceptację prywatnej inicjatywy w gospodarce), *rozwój kultury* (poprzez promowanie w kraju i świecie chińskiej kultury) oraz *dbanie o interesy wszystkich klas społeczeństwa chińskiego* i dbanie o utrzymanie konsensusu politycznego dla działań władz. M.in. ogłoszono, że partia jest otwarta dla biznesmenów, w tym dla miliarderów chińskich budujących dobrobyt kraju.. W 2002 r. została ona przyjęta jako obowiązujący kurs KPCh. W praktyce koncepcje te oznaczały porzucenie ideologii komunistycznej: partia nie miała już reprezentować proletariatu, ale cały naród i nie stosować metod dyktatury, lecz działać przy poparciu społeczeństwa, co otwierało drogę demokratycznym reformom. Faktycznie stawała się ona „partią menadżerską” – elit rządzących..

1.03 W Pekinie rozpoczęło obrady Azjatyckie Forum Praw Człowieka. W przesłaniu do uczestników Jiang Zemin zapowiedział „budowanie demokracji, rozwój rządów prawa, dążenie do stworzenia silnego, nowoczesnego państwa o wyższym poziomie demokracji i cywilizacji”.

8.03 W ChRL wykonano wyrok śmierci za korupcję na Hu Changqingu, byłym wicegubernatorze prowincji Jiangxi. Był on najwyższym rangą funkcjonariuszem państwowym, jaki został stracony w ChRL od 1949 roku.

17-19.07 Wizytę w Chinach złożył prezydent Rosji Władimir Putin, który wezwał gospodarzy do umocnienia „strategicznego partnerstwa” obu państw. W specjalnym oświadczeniu W. Putin i Jiang Zemin zagrozili USA „poważnymi konsekwencjami” w przypadku realizacji planowanego przez nie systemu obrony antyrakietowej (NMD).

12.10 Chiński pisarz Gao Xingjian, mieszkający od 13 lat we Francji, otrzymał jako pierwszy Chińczyk literacką Nagrodę Nobla.

2001

- 2.01 Tajwan zniósł zakaz utrzymywania z ChRL bezpośrednich kontaktów handlowych. Jednocześnie po pół wieku przerwy wznowiona została także komunikacja morska między wyspą a kontynentem.
- 1.04. Kolidacja chińskiego samolotu myśliwskiego z amerykańskim samolotem szpiegowskim nad Morzem Południowo-Chińskim koło Hainanu, w wyniku której zginął chiński pilot myśliwca. Wywołała ona poważny spór dyplomatyczny między ChRL a USA, zakończony w lipcu, podczas wizyty sekretarza stanu USA w Pekinie.
- 9.04 W Pekinie opublikowano białą księgę poświęconą przestrzeganiu praw człowieka w ChRL. Podkreślono w niej, że władze chińskie dążą do wcielania tych praw w życie, jednakże „w ramach warunków panujących w kraju”.
- 14-15.06. Na szczycie w Szanghaju powstałej w 1996 r. tzw. Szanghajskiej Piątki podpisano Deklarację o utworzeniu Szanghajskiej Organizacji Współpracy. Do SOW przyjęte zostało 6. Państwo – Uzbekistan. Członkowie zobligowali się w niej do przyjaznej współpracy w dziedzinie bezpieczeństwa, gospodarki, kultury itp., wzmocnienia zaufania, a także poszanowania równości oraz niemieszania się w sprawy wewnętrzne państw. Ponadto podpisana została Szanghajska konwencja, zobowiązująca strony do zwalczania terroryzmu, separatyzmu i ekstremizmu.
- 16.07. Prezydenci ChRL i Rosji podpisali w Moskwie Układ o dobrym sąsiedztwie, przyjaźni i współpracy, który zastąpił układ podpisany w 1950 r.
- 3-5.09 Jiang Zemin złożył wizytę w Phenianie. Był on pierwszym od 11 lat przywódcą Chin odwiedzającym Koreę Północną.
- 24.10 Papież Jan Paweł II przeprosił Chiny za „błędy popełnione w przeszłości” przez Kościół katolicki w jego działalności misyjnej w Chinach. Wyraził też życzenie normalizacji stosunków między Watykanem a ChRL. Chiny wyraziły oczekiwanie, że Stolica Apostolska zobowiąże się nie ingerować w sprawy wewnętrzne ChRL i zerwie stosunki z Republiką Chińską (na Tajwanie).
- 11.12. ChRL została członkiem Światowej Organizacji Handlu (WTO).

2002

- 21.01 Rozpoczęto wyburzanie liczącego 2300 lat miasta Fengjie nad rzeką Jangcy, pierwszego z 19 miast przeznaczonych do zatopienia w związku z budową Zapory Trzech Przełomów..
- 21-22.02 Prezydent USA George W. Bush złożył oficjalną wizytę w Chinach w 30 rocznicę pierwszej wizyty Richarda Nixona. Prezydent USA podziękował Chinom za poparcie w walce z terroryzmem, a także wezwał do wprowadzenia większych swobód demokratycznych.

- 18.03 W mieście Liaoyang na północnym wschodzie Chin na ulice wyszło ok. 30 tys. robotników z kilkudziesięciu zbankrutowanych zakładów państwowych, domagając się wypłaty zaległych pensji oraz osądzenia skorumpowanych urzędników. Przywódcy demonstracji zostali aresztowani. W tym samym miesiącu do podobnych wystąpień doszło w położonym jeszcze bardziej na północ naftowym zagłębiu Daqing – sztandarowym zakładzie pracy epoki Mao.
- 2.05 Podczas wizyty wiceprezydenta Hu Jintao w USA przestrzegał on gospodarzy, że sprzedawanie Tajwanowi nowoczesnego uzbrojenia nie będzie sprzyjało współpracy amerykańsko-chińskiej.
- 16.05 Państwowe korporacje naftowe Chin i Tajwanu podpisały bezprecedensowe porozumienie o wspólnym poszukiwaniu ropy naftowej w Cieśninie Tajwańskiej.
- 8-14.11 W Pekinie odbył się XVI Zjazd KPCh. 76-letni Jiang Zemin zrezygnował z przewodnictwa partii (a w następnych 2 latach z pozostałych piastowanych funkcji). Sekretarzem generalnym KPCh został Hu Jintao, reprezentujący tzw. 4. generację przywódców Chin. Teoria Deng Xiaopinga oraz teoria „Trzech Reprezentacji” sformułowana przez Jiang Zemina zostały przyjęte jako obowiązujący kurs KPCh „w nowym stuleciu i na nowym etapie reform, otwarcia i modernizacji socjalistycznej”.
- Listopad W prowincji Guandong odnotowane pierwsze przypadki SARS (Severe Acute Respiratory Syndrome – Zespół ostrej ciężkiej niewydolności oddechowej, rodzaj nietypowego zapalenia płuc). Próby ukrywania epidemii przez władze lokalne i zaniedbania władz centralnych przyczyniły się do rozprzestrzenienia się tej choroby w Hongkongu, Wietnamie, a potem w innych krajach świata. W czerwcu 2004 Światowa Organizacja Zdrowia wydała komunikat o wygaszeniu epidemii na terenie Chin..

2003

- 5-18.03. Podczas 1. sesji OZPL 10. kadencji sekretarz generalny KPCh Hu Jintao zostaje wybrany na prezydenta, zastępując Jianga Zemina; na premiera wybrany zostaje Wen Jiabao.
- 30.06 Przedstawiciele ChRL i Hongkongu podpisują układ o handlu, znoszący większość opłat celnych w obrocie handlowym.
- 8.10 ChRL podpisała – jako 12. sygnatariusz – Traktat Przyjaźni i Współpracy ASEAN z 1976 r..
- 15.10. Chiny jako trzecie państwo w historii wysłały człowieka w kosmos. Z bazy na pustyni Gobi wystrzelono w kosmos pierwszy chiński pojazd załogowy Shenzhou V z „taikonautą” (astronautą) Yang Liwei na pokładzie. W Chinach wywołało to ogromny entuzjazm jako symbol awansu tego kraju.

2004

- 14.03 OZPL wprowadził dwie poprawki do obowiązującej konstytucji: ochronę własności prywatnej stawiając ją na równi z własnością państwową i respektowanie praw człowieka. Krytycy zagranicą wskazywali, że od wpisania do konstytucji do przestrzegania nowych norm przez administrację wszystkich szczebli droga jest daleka, ale ważny krok w tym kierunku został dokonany.
- 16–19.09 Na IV plenum KC KPCh 16 kadencji Jiang Zemin odchodzi ze stanowiska przewodniczącego Centralnej Komisji Wojskowej, które przejmuje Hu Jintao. Oznacza to pełnię władzy w rękach Hu. Przedstawia on nową koncepcję “budowy społeczeństwa harmonijnego” w Chinach, co oznacza rozwiązywanie rozmaitych, a szybko narastających sprzeczności, różnic majątkowych oraz w rozwoju gospodarczym, jak też napięć etnicznych. Staje się to ideą przewodnią władz za kadencji Hu Jintao. Na tej podstawie zostanie także opracowana nowa koncepcja „harmonijnych stosunków międzynarodowych i współpracy” jako cel polityki chińskiej.
- 29.11 Chiny i 10 państw ASEAN podpisują w Vientiane porozumienie zakładające utworzenie do 2015 roku największej na świecie strefy wolnego handlu
- 7.12 Chińska firma Lenovo – największy chiński producent komputerów osobistych odkupiła dział komputerów PC od IBM – jednego z najstarszych na świecie koncernów informatycznych.
- 2005**
- 14.01 KPCh ogłasza największą od ponad 20 lat, osiemnastomiesięczną kampanię, której celem jest „umocnienie przewodniej roli partii”.
- 17.01 W wieku 86 lat umiera były sekretarz generalny KPCh i premier Zhao Ziyang, który od 1990 aż do śmierci przebywał w areszcie domowym. Jego pogrzeb miał charakter prywatny.
- 29.01 Uruchomiono pierwsze bezpośrednie połączenie lotnicze między ChRL a Tajwanem.
- 10-12.04. Premier Wen Jiabao składa wizytę w Indiach. Pekin i Delhi podpisują porozumienie, które ma z czasem doprowadzić do rozwiązania sporów granicznych. Chiny formalnie uznają Sikkim za część Indii.
- 14.03 OZPL przyjął Ustawę Antysecesyjną (Anti-secession Law) , która nadała formalną postać wieloletniej polityce ChRL przewidującej „poza-pokojowe środki” wobec Tajpej w przypadku ogłoszenia niepodległości Tajwanu, co postulują niektórzy tamtejsi politycy.
- 14.04 WTO ogłasza, że ChRL wyprzedziła Japonię i zajmuje trzecie miejsce na liście światowych eksporterów.
- 26.04–3.05. Pierwsza od 1949 roku wizyta przewodniczącego tajwańskiego Guomindangu – obecnie w opozycji – Lien Chana w ChRL.

- 28.04. Stały Komitet OZPL przyjmuje pierwszą ustawę o służbie cywilnej.
- 21.07. Pod wpływem nacisków Stanów Zjednoczonych, które oskarżają Chiny o sztuczne zaniżanie kursu i nieuczciwą konkurencję, na dwa miesiące przed wizytą przewodniczącego Hu Jintao w Waszyngtonie, ChRL częściowo uwalnia kurs yuana, łącząc go z – póki co nieokreślonym – koszykiem walut, a nie wyłącznie dolarem amerykańskim. Po trzech tygodniach prezes Banku Centralnego ChRL ujawnia, że w koszyku, od którego zależeć będzie częściowo uwolniony kurs yuana, znajdują się waluty Stanów Zjednoczonych, Japonii, Korei Południowej oraz euro. Nie mówi jednak, na jakich zasadach i w jakich proporcjach.
- 8-11.10. V plenum Komitetu Centralnego KPCh przyjmuje 11. plan pięcioletni, którego hasłem przewodnim jest „naukowy model rozwoju”, walka z nierównościami i dążenie do „harmonii społecznej”. W oficjalnym komunikacie podkreślono dążenie do budowania „demokratycznych rządów prawa, sprawiedliwości, szczerości, przyjaźni, stabilności i porządku”, do rozwijania stosunków z Tajwanem.
- 18.11. Stały Komitet Biura Politycznego KPCh swoiście rehabilituje Hu Yaobanga (odsuniętego w 1987 r. sekretarza partii, którego śmierć stała się dwa lata później katalizatorem protestów w Pekinie), organizując skromną, zamkniętą uroczystość upamiętniającą rocznicę jego dziewięćdziesiątych urodzin. Część obserwatorów uznaje to za najśmielsze posunięcie polityczne od czasu przejścia władzy przez ekipę przewodniczącego Hu Jintao w 2002 roku.

2006

- 4.03 Prezydent Hu Jintao ogłosił listę „patriotycznych nakazów moralnych”: Osiem przynoszących chwałę i osiem przynoszących wstyd (*Ba rong ba chi*). Były to: 1. Kochać kraj i działać dla jego dobra, a nie przyczyniać mu szkody; 2. służyć ludowi, a nigdy nie zdradzać go; 3. przyjmować dorobek naukowy, a uwalniać się od ignorancji; 4. pracować pilnie, a nie być niedbałym; 5. zachowywać jedność i pomagać jeden drugiemu, a nie szukać profitu kosztem innych; 6. być uczciwym i godnym zaufania, a nie poświęcać zasad moralnych dla korzyści; 7. być zdyscyplinowanym i przestrzegać prawa, nie zaś chaotycznym i lekceważącym prawo; 8. żyć skromnie i dzielnie zwalczać trudności, a nie dążyć tylko do luksusu i przyjemności. Chociaż zasady te zaakceptowały organy partyjne i państwowe, a próbowano je upowszechniać przez państwową propagandę i szkolnictwo, opinia publiczna przyjęła je ze zdziwieniem i rozbawieniem, jako poczynanie z dawnej epoki. Internet pełen był kpin młodzieży i porównywano je tam do starych formułek buddyjskich. W rezultacie jesienią tego samego roku władze musiały się wycofać z ich propagowania. Był to bardzo spektakularny przykład zmiany polityki pod naciskiem opinii publicznej.
- 20.05 Zakończono budowę Zapory Trzech Przełomów, która pełnić ma funkcję największej na świecie elektrowni wodnej. Przewiduje się, że w ciągu 10-15 lat z rejonu Trzech Przełomów przesiedlonych zostanie ok. 4 mln ludności.

- 1.07 Oddano do użytku najwyżej położony szlak kolejowy na świecie, łączący Golmud w prowincji Qinghai z Lhasą – stolicą Tybetańskiego Regionu Autonomicznego, długości 1 895 km. Budowę rozpoczęto w 2001 r. Dzięki temu powstało bezpośrednie połączenie kolejowe między Pekinem a Lhasą.
- 24.09 Ujawniono skandaliczną aferę korupcyjną w Szanghaju. Zatrzymany został I sekretarz partii w Szanghaju Chen Liangyu. Centralna Komisja Dyscypliny Partyjnej zarzuciła mu czerpanie korzyści materialnych ze stanowiska i ukrywanie korupcji podwładnych. 11.04.2008 skazany został na 18 lat więzienia.
- 8–11.10 Na VI. plenum KPCh przyjęto sformułowaną przez Hu Jintao koncepcję budowy „harmonijnego społeczeństwa socjalistycznego”, czyli społeczeństwa „praworządnego, demokratycznego, solidarnego, uczciwego i sprawiedliwego”. Uchwała podjęta w tej sprawie wymieniała m. in. potrzebę rozwoju opóźnionych wciąż regionów wiejskich, by różnice między miastem a wsią zmniejszały się, a nie rosły; przyspieszenia rozwoju zacofanych regionów zachodnich; pomoc w dyslokacji siły roboczej dla zwalczania bezrobocia związanego z likwidacją dawnych podmiotów gospodarki państwowej; wyrównywanie szans edukacyjnych młodzieży i pomoc państwa w tej sferze; rozwój publicznej służby zdrowia, by wszyscy obywatele mieli zapewnioną choćby minimalną pomoc medyczną (co znikło wraz z dawną gospodarką kolektywistyczną i państwową), itd.
- 15–21.10 Obradował XVII Zjazd KPCh, który oficjalnie przyjął i wpisał do statutu partii Koncepcję Naukowego Rozwoju (Scientific Development Concept), doktrynę społeczno-ekonomiczną sformułowaną przez Hu Jintao. Ma ona doprowadzić do zrównoważenia rozwoju chińskiej gospodarki, m.in. poprzez wyrównanie zróżnicowania społecznego, rozwój opieki socjalnej, walkę z korupcją oraz ochronę środowiska naturalnego. Ma to prowadzić do uformowania w Chinach „harmonijnego społeczeństwa”.
- 3-5.11. W Pekinie odbył się pierwszy szczyt Chiny-Afryka, największe zgromadzenie międzynarodowe w historii ChRL. Wzięli w nim udział przywódcy i inni najważniejsi politycy z 48 państw afrykańskich. Celem szczytu było zacieśnienie współpracy ekonomicznej między Chinami a Afryką, a także uzyskanie przez dynamicznie rozwijające się Chiny nowych źródeł surowców.

2007

- 13.02 Utworzono rządowy organ do zwalczania korupcji: Agencję Antykorupcyjną. Jednocześnie ogłoszono, że w 2006 r. za korupcję ukarano ponad 97 tys. członków KPCh.
- 9-13.03 W pobliżu miasteczka Zhushan w Hunanie doszło do masowych protestów ludności. Ok. 20 tys. tłum protestujących starł się z policją. Bezpośrednim powodem protestów była podwyżka cen biletów autobusowych, jednakże wypłynęły one na szerszym tle nierówności społecznych. Podobne protesty wybuchały także w innych częściach kraju.

- 16.03 Podczas dorocznej sesji OZPL uchwalona została ustawa o własności, uznającą własność prywatną za podlegającą ochronie na równi z własnością państwową i kolektywną. Parlament uchwalił też ustawę, która zniosła ulgi podatkowe dla zagranicznych firm działających w Chinach i wprowadzającą jednolity podatek dla przedsiębiorstw chińskich i zagranicznych w wysokości 25 proc.
- 27.04 W skład rządu – po raz pierwszy od podjęcia reform w Chinach – weszła osoba nie będąca członkiem KPCh. Ministrem nauki i techniki został Wan Gang. Dwa miesiące później ministrem zdrowia został bezpartyjny Chen Zhu.
- 15–21.10 W Pekinie odbył się XVII Zjazd KPCh, który przyjął poprawki do statutu partii, m in. wpisano do statutu zasadę "naukowego rozwoju". Na czele partii, liczącej według danych z 2007 r. ponad 73 mln członków, pozostał Hu Jintao, co oznaczało pierwsze w historii KPCh planowe i płynne przekazanie władzy. Wśród najważniejszych problemów do rozwiązania Hu wymieniał nazbyt wielkie różnice w podziale dochodów, bezrobocie, ochronę socjalną, służbę zdrowia i edukację.
- 24.10 Z kosmodromu Xichang w prowincji Sichuan wyniesiony został w kosmos sztuczny satelita Księżycy Chang'e. Była to pierwsza sonda w ramach planowanego chińskiego programu badań Księżycy (kolejną wyniesiono w 2010 r.).
- 30.11 Jeden z najbogatszych ludzi w Chinach, bliski szanghajskiej elicie władzy inwestor budowlany Zhou Zhengyi, skazany został na 16 lat więzienia za korupcję.

2008

- Styczeń-luty Trwające blisko miesiąc niespotykane od niemal 100 lat obfite opady śniegu w centralnych i wschodnich prowincjach Chin spowodowały tam paraliż komunikacyjny i całkowicie przerwały dostawy prądu na wiele dni. Według oficjalnych danych, śnieżyce spowodowały śmierć ponad 60 osób i katastrofalną sytuację dla zwierząt.
- 10.03. W Tybecie wybuchły największe od 1989 roku zamieszki; wg agencji Xinhua w rozruchach śmierć poniosło 19 osób, a wiele budynków podpalono.
- 12.05 W Sichuanie wystąpiło trzęsienie ziemi, które pociągnęło za sobą – wg oficjalnych danych – ok. 70 tys. ofiar. Władze określiły je jako najpotężniejsze w historii ChRL, silniejsze od tego w 1976 r. w Tangshanie, które spowodowało śmierć 240 tys. osób. Pomoc ofiarom tego trzęsienia stała się ogromnym, spontanicznym ruchem społecznym, pierwszym na tę skalę w ChRL. Krytykowano także władze terenowe, których zaniedbania i korupcja spowodowały zawalenie się wielu budynków publicznych, w tym szkół.
- 11-14.06. W Pekinie odbyły się pierwsze od 1999 roku rozmowy chińsko-tajwańskie, które miały przygotować porozumienia między obu stronami (w sprawie

turystów z ChRL podróżujących na Tajwan oraz weekendowych lotów czarterowych). W następnych miesiącach odbyło się jeszcze kilka spotkań regulujących kwestie kontaktów i współpracy.

- 16.07 W prowincji Gansu ujawniono chorobę nerek u kilkunastu noworodków karmionych mlekiem w proszku skażonym melatoniną (produkowanym przez firmę z udziałem kapitału zagranicznego). Był to początek wielkiego skandalu na skalę krajową. We wrześniu premier Wen Jiabao przyznał, że część odpowiedzialności za skandal – w wyniku którego zachorowały dziesiątki tysięcy dzieci, a zaufanie do produktów importowanych z Chin znacznie spadło – ponosi chiński rząd. W listopadzie liczba poszkodowanych dzieci doszła do 300 tys., kilkoro dzieci zmarło. W następnych miesiącach szereg wysokich urzędników straciło swoje stanowiska, doszło do aresztowań kilkudziesięciu producentów i dystrybutorów skażonego mleka; wobec kilku osób wydano wyroki śmierci.
- 21.07 Szefowie rosyjskiej i chińskiej dyplomacji, Siergiej Ławrow i Yang Jiechi, podpisali w Pekinie porozumienie, regulujące przebieg granicy wzdłuż rzeki Amur. Oznaczało to ostateczne zakończenie długotrwałego sporu granicznego między obu krajami.
- 8-24.08 W Pekinie odbyły się 29. Letnie Igrzyska Olimpijskie. Decyzją Chińskiego Komitetu Olimpijskiego, głównym hasłem igrzysk było zawołanie: "jeden świat, jedno marzenie". Z okazji Igrzysk wzniesiono w Pekinie ok. 40 nowoczesnych obiektów sportowych, z których wiele zaprojektowali zagraniczni architekci. Decyzja o organizacji igrzysk w Chinach wzbudzała liczne kontrowersje na świecie. Stały się one dla Chińczyków pokazem nowoczesnych i szybko rozwijających się Chin.
- 20.08 W wieku 87 lat w Pekinie zmarł Hua Guofeng, odsunięty od władzy w l. 80. Pochowano go z honorami, przy udziale najwyższych władz państwowych. Był to kolejny przejaw nowej kultury politycznej.
- 18.12 W Pekinie odbyła się uroczysta gala dla uczczenia 30-lecia transformacji w Chinach. „Przyszły rozwój Chin musi się opierać na reformie i otwarciu” – powiedział prezydent Hu Jintao w przemówieniu do paru tysięcy najwyższych funkcjonariuszy państwowych i partyjnych.
- 28.12 Otwarto pierwszy tunel komunikacyjny pod Jangcy. Tunel długości 3,63 km ma pomóc w rozładowaniu ruchu drogowego w rejonie jednego z najludniejszych miast Chin – aglomeracji Wuhan. Budowa czteropasmowego tunelu kosztowała 2 mld juań (293 mln dolarów).
- 31.12 Ukończona została demarkacja lądowej linii granicznej między Chinami a Wietnamem. Nigdy wcześniej nie była ona wyznaczona w terenie, co powodowało rozmaite incydenty.

2009

- 5-13.03 Odbyła się doroczna sesja OZPL, na której dominowały takie kwestie, jak globalny kryzys finansowy, czy plan wprowadzenia w Chinach nowego systemu zabezpieczeń społecznych.
- 18.05 Chiny rozpoczęły budowę rurociągu, który ma połączyć północno-zachodnią część kraju z Rosją, umożliwiając dostawy znacznej ilości rosyjskiej ropy do Chin – poinformowała agencja Xinhua. Ma on bieć z granicznego miasta Mohe do odległej o 900 km rafinerii w chińskim mieście Daqing. W kwietniu podpisano porozumienie, które ma umożliwić dostarczanie Chinom przez 20 lat 15 mln ton rosyjskiej ropy rocznie. Budowa rurociągu zakończyła się 6 czerwca 2010.
- 5.07 W zamieszkach w Urumczi, stolicy ujgurskiego regionu autonomicznego Xinjiang na zachodzie Chin, zginęło 156 ludzi a ponad 800 zostało rannych – podały oficjalne media chińskie. Protestujący domagali się wyjaśnienia śmierci dwóch robotników – Chińczyka narodowości Han i Ujgura.
- 15–18.09 IV plenum KC KPCh potwierdziło kontynuowanie „reform i otwarcia, promowanie naukowego rozwoju i harmonii społecznej”.
- 15–18.11 Prezydent Barack Obama złożył wizytę w Chinach. Rozmowy z przywódcami chińskimi dotyczyły głównie spraw gospodarczych i klimatycznych. W swych wystąpieniach amerykański prezydent unikał kontrowersyjnych i drażliwych tematów. Władze chińskie nie zgodziły się też na bezpośrednią transmisję telewizyjną na cały kraj spotkania Obamy ze studentami w Szanghaju – inaczej niż w wypadku spotkań ze studentami poprzednich prezydentów USA: Billa Clintona i George'a W. Busha.

2010

- 27.01 Utworzona została Narodowa Komisja Energii – „superministerstwo” na którego czele stanął premier Wen Jiabao.
- 24.02 KPCh opublikowała nowy, 52-punktowy kodeks etyczny, którego głównym zadaniem jest walka z rosnącą korupcją wśród urzędników. Mowi się w nim m.in. o zakazie brania łapówek, przywłaszczania majątku publicznego i budowania z pieniędzy podatnika drogich siedzib.
- 1.03 13 popularnych gazet chińskich opublikowało wspólny, jednobrzmiący apel o zniesienie obowiązku meldunkowego *hukou* – odziedziczonego z przeszłości systemu, w którym rodziny są przypisane do ojczystej gminy. Zmiana stałego miejsca zamieszkania jest w tym systemie trudną operacją biurokratyczną, co rodzi ogromne problemy osobiste i społeczne. Media po raz pierwszy wystąpiły jako „siła obywatelska”.
- 5-14.03 Odbyło się doroczne posiedzenie OZPL, podczas którego premier Wen Jiabao wskazał m.in. na konieczność zahamowania wzrostu dysproporcji w dochodach, zapowiedział zwiększenie wydatków na opiekę społeczną oraz na

potrzeby terenów wiejskich, a także przyspieszenie prac nad reformą *hukou*. Przyjęte zostały poprawki do prawa wyborczego.

- 15.04 W „Dzienniku Ludowym” okazał się artykuł premiera Wen Jiabao, poświęcony pamięci Hu Yaobanga, sekretarza generalnego KPCh odsuniętego w 1987 roku od władzy, a którego śmierć w kwietniu 1989 r. stała się iskrą dla ówczesnych demonstracji studenckich.
- 1.05–31.10 W Szanghaju odbywała się wystawa światowa EXPO. Wystawa odbywała się pod hasłem *Lepsze miasto – lepsze życie*. Szanghajskie Expo pobiło wszelkie dotychczasowe rekordy wystaw światowych – było najdroższe (pochłonęło blisko 12 mld juanów kosztów operacyjnych), uczestniczyło w nich 250 państw i organizacje międzynarodowych, teren Expo obejmował ponad 5 km², obejrzało je ponad 73 miliony odwiedzających. Dużą popularnością cieszył się tam pawilon polski.
- 5.05 Tajwan otworzył w Pekinie biuro turystyczne – pierwszą oficjalną tajwańską instytucję w ChRL. Kilka dni później Chiny otworzyły podobne biuro w Tajpej. Mają one pełnić funkcję nieoficjalnych przedstawicielstw obu krajów.
- 18.05 Sąd w Pekinie skazał jednego z najbogatszych Chińczyków, Huang Guangyu, na 14 lat więzienia, grzywnę 88 mln dol. oraz konfiskatę majątku wartego 30 mln dol. za korumpowanie łapówkami urzędników i manipulacje giełdowe.
- 18.06 Partyjny "Dziennik Ludowy" napisał, że chiński wzrost nie może w nieskończoność opierać się na taniej sile roboczej. Cytuje także premiera Wena, który miał powiedzieć m.in., że koniecznie należy zadbać lepiej o chińskich robotników sezonowych. Kryzys finansowy i trudności z chińskim eksportem uprzytomniły chińskim decydom, że szybko trzeba rozwijać rynek wewnętrzny i podnosić zasobność Chińczyków.
- 12.07 Ogłoszono nowe przepisy, zgodnie z którymi przedstawiciele chińskich władz muszą deklarować swoje wynagrodzenia, inne źródła dochodu i inwestycje, a także majątek swoich małżonków i dzieci. Ma to pomóc w walce z korupcją.
- 23.08. W Shenzhen odbyła się uroczystość 30-lecia ustanowienia specjalnej strefy ekonomicznej, co uważa się za początek chińskiego otwarcia na świat i chińskiego boomu gospodarczego. Premier Wen Jiabao oświadczył tam, że „bez reformy systemu politycznego efekty reform gospodarczych mogą zostać zaprzepaszczone”. Ostrzegł też, że brak reform politycznych grozi fiaskiem całej modernizacji Chin.
- 6.10 W Brukseli odbył się XIII szczyt UE-Chiny. Premier Wen Jiabao, rozmawiał podczas niego z przywódcami Unii m.in. na temat wzmocnienia Strategicznego Partnerstwa, spraw globalnych, energetycznych, klimatu. UE zaprezentowała swoje priorytety dotyczące dostępu do chińskiego rynku, podnoszenia kwestii praw człowieka na wszystkich forach, G20, czy też zmian klimatycznych, Chiny wyraziły oczekiwania pogłębionej dyskusji tylko w sprawie embarga oraz MES (Market Economy Status). W zasadzie nie doszło

do głębszej dyskusji na żaden ze wspomnianych tematów. Pierwszy szczyt Unia Europejska - Chiny, odbył się w 1998 roku w Londynie. Od tego czasu spotkania odbywają się corocznie. Jednakże XIV szczyt, który miał odbyć się w listopadzie 2011 został przesunięty na późniejszy termin

8.10 Pokojową Nagrodę Nobla otrzymał chiński dysydent, pisarz Liu Xiaobo. Decyzja ta spotkała się z ostrą krytyką chińskich władz, które zarzuciły Komitetowi Noblowskiemu „brak szacunku dla chińskiego wymiaru sprawiedliwości”. Z powodu pobytu w więzieniu Liu Xiaobo nie odebrał nagrody, na wyjazd do Oslo na ceremonię jej wręczenia nie zezwolono również przebywającej w areszcie domowym jego żonie.

26.10 Zakończono napełnianie zbiornika Zapory Trzech Przełomów, uzyskując poziom wody wynoszący 175 m, który umożliwi elektrowni wodnej działanie z pełną mocą. Wielka Tama jest najdroższym pojedynczym projektem budowlanym na świecie. Koszt przedsięwzięcia ocenia się na 37 mld USD.

2011

11.01 Prezydent Hu Jintao oficjalnie poinformował o pierwszym próbnym locie J-20, myśliwca chińskiej produkcji niewykrywalnego dla radarów.

5-14.03 Obradowała doroczna sesja OZPL, podczas której premier Wen Jiabao zapowiadał konieczność doprowadzenia do stabilizacji społecznej w Chinach, m.in. przez utworzenie 45 mln nowych miejsc pracy, zmniejszenia bezrobocia w miastach do poziomu poniżej 5 proc., wzrost każdego roku o 13 proc. pensji minimalnych, a także zwiększenie nakładów na edukację i opiekę zdrowotną, na walkę z korupcją oraz na tanie mieszkania dla najbiedniejszych. Miał też powiedzieć, że „Chiny stać na taką hojność, bo chińskie rezerwy dewizowe, i tak największe w świecie, wzrosły ostatnio do 3 bln dol.”.

14.04 Przywódcy państw ugrupowania BRICS (Brazylia, Rosja, Indie, Chiny i – po raz pierwszy – RPA), opowiedzieli się na szczycie w chińskim kurorcie Sanya na wyspie Hainan, za zwiększeniem roli ich państw w światowej gospodarce i systemie finansowym, który – ich zdaniem – powinien być zreformowany. którzy rozpoczęli w czwartek trzecie z kolei spotkanie

30.06 Oddano do użytku superszybką linią kolejową Pekin – Szanghaj. Trasę o długości 1318 km pociąg pokona z szybkością 300 km na godzinę, a zajmie mu to mniej niż 5 godzin. Budowa linii rozpoczęła się 18 kwietnia 2008 r.

1.07 W Chinach oddano do użytku najdłuższy most świata poprowadzony nad wodą. Most nad cieśniną Jiaozhou w Chinach ma 42,5 kilometra długości i 33,5 metra szerokości. Został zaprojektowany przez chińskich architektów i budowany był przez cztery lata.

3-4.11 Prezydent Hu Jintao wziął udział w szczycie G-20 w Cannes, gdzie wyraził przekonanie m.in. że Europa sama powinna rozwiązać problem swojego zadłużenia.

13.11 Na szczycie państw APEC w Honolulu prezydent Hu Jintao obiecał, że Pekin uelastyczni kurs wymiany juana, jednak będzie to robił stopniowo.